

Министарство здравља и социјалне заштите
Републике Српске
Ministry of Health and Social Welfare
of the Republic of Srpska

СТАЊЕ И ПЕРСПЕКТИВЕ РАЗВОЈА СИСТЕМА СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ У РЕПУБЛИЦИ СРПСКОЈ

Current status and development prospects of social welfare system in the Republic of Srpska

Влада Републике Српске | Republic of Srpska Government
МИНИСТАРСТВО ЗДРАВЉА И СОЦИЈАЛНЕ ЗАШТИТЕ | MINISTRY OF HEALTH AND SOCIAL WELFARE
www.vladars.net

Садржај

Contents

Увод	7	Introduction
Организација система	9	Structure
Центри за социјални рад	12	Centers for Social Work
Установе социјалне заштите чији је оснивач Република	20	Social protection institutions established by the Republic
Организација и функционисање Сектора за социјалну, породичну и дјечију заштиту у Министарству здравља и социјалне заштите РС	24	The structure and functioning of the Sector of social, family and child protection in the Ministry of health and social welfare
Стање кориштења права из социјалне заштите	29	Implementation of the social protection rights
Нови приступи и искуства у раду	43	New approaches and lessons learned
Финансирање социјалне заштите	45	Social protection funding
Идентификација проблема	50	Problem identification
Закључци и препоруке за будуће дјеловање	54	Conclusions and recommendations for future actions

„Информација о стању и перспективама развоја система социјалне заштите у Републици Српској“, усвојена на 65. сједници Владе РС, одржаној 28.02.2008. године у Бањалуци као стратешки документ Министарства здравља и социјалне заштите Републике Српске.

“Information on the current state and development prospects of social welfare system in the Republic of Srpska”, adopted at the 65th session of the RS Government held in Banja Luka on 28 February 2008, as a strategic document of the Ministry of Health and Social Welfare of the Republic of Srpska.

УВОД

Социјална заштита у правилу поразумијева услуге и давања намијењена одређеним угроженим и зависним социјалним групама као што су дјеца без родитељског старања, дјеца са сметњама у развоју, дјеца чији је развој ометен породичним приликама, дјеца са друштвено неприхватљивим понашањима, сиромашни, материјално необезбјеђена и за рад неспособна лица, стари, физички неспособни, зависници од психо-активних супстанци, лица са психичким поремећајима, лица са инвалидитетом, жртве породичног насиља, жртве трговине људима, лица која се због непредвидивих догађања нађу у стању акутне хуманитарне потребе и др. У ужем смислу, социјална заштита обухвата све мјере којима је циљ заштита социјално рањивих група становнишва. Новија дефинисања социјалну заштиту усмјеравају ка побољшању социјалног статуса грађана на личном, породичном и ширем социјалном плану и дожив-

Introduction

By rule, social welfare includes services and cash benefits for vulnerable and dependent social groups such as children without family care, children with special needs, children whose development is distracted with family situation, children with socially inadequate behavior, the poor, persons without income and unfit for work, elderly people, physically disabled persons, persons addicted to psycho-active substances, persons with mental disorders, persons with disabilities, victims of family violence, victims of trafficking, persons in acute humanitarian need due to unexpected circumstances, etc. In a restricted sense, social welfare comprises measures aiming to protect socially vulnerable groups of population. Recent definitions of social welfare direct it toward the improved social status of citizens on their personal, family and broader social plan, as well as, they understand it as a power strengthening social cohesion and fostering independence and ability of people to

лавају је као снагу која јача друштвену кохезију и његује независност и способност људи да помогну сами себи. Нове околности друштвеног развоја, нови социјални проблеми и потребе од социјалне заштите траже да одговори на садашње потребе грађана и да подржава рањиве и маргинализоване појединце и групе, којима је неопходна организована помоћ заједнице и државе, као и грађане који нису у стању да учешћем у економској активности обезбиједу егзистенцију себи и својој породици.

Систем социјалне заштите чини мрежу установа социјалне заштите, које путем мјешовитог система власништва (владино, невладино, приватно) обезбјеђује корисницима остваривање законски дефинисаних права и кориштење услуга социјалне заштите.

За велики број грађана у Републици Српској, систем социјалне заштите представља једини извор материјалне и социјалне егзистенције. Путем система социјалне заштите значајан број становништва препознаје дјеловање друштва према њиховим животним тешкоћама. Током рата и у првим послеријатним годинама преко 70% становништва користило је неки од видова социјалне заштите, међу којима су најважнији: хуманитарна помоћ, новчана помоћ, психо-социјална помоћ, збрињавање и сл.

Данас, систем социјалне заштите у Републици Српској пружа различите услуге и помаже у преживљавању и задовољавању егзистенцијалних потреба за око 5-7% свог становништва, које спада у групу најугроженијих грађана. Истраживања о животном стандарду, сиромаштву и незапослености која су проведена задњих година упозоравају да су потребе значајно веће и да превазилазе постојеће могућности. Како би се изашло у сусрет новим захтјевима

help themselves. New circumstances of social development, new social problems and needs require from social welfare to respond to the current needs of citizens and to support vulnerable and marginalized individuals and groups, who are in need for organized assistance of the community and the state, including citizens who are not capable of providing for themselves and their families through their participation in the economic activities.

Social welfare system comprises the network of social welfare institutions, which enable their beneficiaries to exercise their legally defined rights and to use services of social protection through mixed system of ownership (governmental, non-governmental and private).

For a large number of citizens of the Republic of Srpska, social welfare system is the only source of financial and social support. Significant number of population recognizes the efforts of the society to mitigate their hardships through social welfare system. During the war and in the immediate post-war period, over 70% of population used some of the aspects of social welfare, among which, the most important are: humanitarian assistance, financial support, psycho-social support, care, etc.

Today, social welfare system in the Republic of Srpska encompasses different services and facilitates in the survival and meeting existential needs of about 5-7% of total population, who belong to the most vulnerable groups. Living standard measurements and research on poverty and unemployment, carried out in the past years, indicate that needs are significantly higher and exceed the existing possibilities. In order to satisfy new requirements, it is necessary to re-define goals and targets of social welfare, and accordingly, re-define the beneficiaries, rights, stakeholders and work methods.

и задовољавању нових потреба неопходно је редесфинисати циљеве и предмет социјалне заштите, а у складу са тим и кориснике, права, носиоце, садржај и методе рада.

У систему социјалне заштите Републике Српске, последњих година дошло је до примјене нових приступа, мјера и услуга којима се унапређује организациона структура, професионални рад и третман корисника социјалне заштите. Дошло је до јачања улоге локалне самоуправе и развијају се мјешовити системи услуга. Новим законским рјешењима (тренутно је у процедури доношење новог Закона о социјалној заштити) омогућиће се системско кориштење “добре праксе”, која је већ унаприједила социјалну заштиту у појединим локалним заједницама.

У недостатку системског праћења, јединствених евиденција и истраживања, Министарство здравља и социјалне заштите припремило је ову анализу како би се стекао увид у тренутно стање функционисања система социјалне заштите, увид у стање корисника права и услуга социјалне заштите, препознале перспективе будућег развоја у овој области и лоцирале тешкоће са којима се систем социјалне заштите сусреће.

Организација система

Социјална заштита у садашњем друштвено-политичком уређењу Босне и Херцеговине је одговорност ентитета и Устав Републике Српске у члану 4. став 4 утврђује да Република осигурава помоћ грађанима, који су неспособни за рад и немају средстава

In the past several years, new approaches, measures and services have been introduced in the social welfare system of the Republic of Srpska to improve its structure, professional work and treatment of social welfare beneficiaries. The role of local self-governance has been strengthened and the mixed system of services has developed. New legislation (presently, adoption of the new Social Welfare Act in procedure) will ensure systematic use of “best practice”, which has already improved social welfare in a number of local communities.

In the absence of a systematic monitoring, database and research, Ministry of Health and Social Welfare has prepared this analysis in order to obtain an insight in the current state and functioning of the social welfare system, including rights of beneficiaries and social services, and to recognize the prospects for developments in this area and to detect its weak points.

Structure

In the current social and political establishment of Bosnia and Herzegovina, social welfare is responsibility of its entities. Pursuant to Article 4, paragraph 4 of the Constitution of the Republic of Srpska, the Republic shall ensure support to its citizens, who are unfit for work and have no financial means to support themselves; and Article 61, the Republic shall guarantee minimum social security to its citizens and functioning of public services. As set out in the Article 102 of the Constitution, municipality, through its bodies, shall ensure that needs in the area of social welfare are met.

Social protection system is defined by the Social Protection Act (“RS Official Gazette”, number 5/93,

за издржавање, те чланом 61. да Република јамчи минимум социјалне сигурности грађана и осигурава функционисање јавних служби. У члану 102. Устава утврђено је да се општина преко својих органа стара о задовољавању потреба у социјалној заштити.

Систем социјалне заштите дефинисан је Законом о социјалној заштити (Сл. гласник РС број 5/93,15/96,110/03). Поред Закона о социјалној заштити, систем социјалне заштите заснива се на примјени Закона о дјечијој заштити-пречишћени текст (“Службени Гласник Републике Српске”, број 4/02), Породичног закона (“Службени Гласник Републике Српске”, број 54/02), као и на примјени многих других закона, који директно или индиректно утичу на креирање рјешења и праваца дјеловања у овој области. Више од 50 закона и подзаконских аката се примјењује у овој области.

Као носиоце социјалне заштите Закон проглашава Републику и градове/општине. Обавеза је носиоца да подстичу развој социјалне заштите, организовано раде на остваривању њених циљева, обезбјеђују остваривање права утврђених наведеним законима, укључујући и финансирање тих права, установавају и друга права и прописују услове за њихово остваривање, обезбјеђују средства и оснивају установе ради реализације права.

Република Српска уређује систем социјалне заштите, утврђује основна права и кориснике социјалне заштите, обезбјеђује средства за остваривање развојне функције, оснива и усмјерава рад установа социјалне заштите од ширег значаја и стара се да се у оквиру економске и социјалне политике, остварује оптималан развој социјалне заштите.

Општина/град обезбјеђује средства за реали-

15/96 and 110/03). Apart from the Social Protection Act, social protection system is based on the application of the Child Protection Act – consolidated text (“RS Official Gazette”, number 4/02), Family Act (“RS Official Gazette”, number 54/02) and many other laws, which directly or indirectly influence decision making process and actions in this area. Over 50 laws and by-laws are applied in this area.

Based on the law, the Republic and cities/municipalities are the stakeholders of social protection. It is an obligation of a stakeholder to encourage development of social protection, work on the implementation of its goals in an organized way, to ensure implementation of rights guaranteed by the aforementioned laws, including funding of these rights, and to define other rights and conditions to be met in order to have the rights exercised. Stakeholders are also obliged to provide funds and establish institutions to have the rights implemented.

The Republic of Srpska regulates the system of social protection, defines basic rights and beneficiaries of social protection, provides funds for its development and establishes and directs the work of social protection institutions, which have broader social significance, and it makes efforts that social protection is developed in the frame of economic and social policy in an optimal way.

City/municipality provides funds for the implementation of rights stipulated by law, adopts social protection program on the basis of an analysis of social status of citizens, establishes social welfare institutions and supervises their work, as well as it conducts other activities related to the implementation of the objectives of social protection and coordination of these activities between different stakeholders and partners.

зацију права утврђених Законом, доноси програм социјалне заштите на основу анализе социјалног стања грађана на подручју општине/града, оснива и стара се о раду установа социјалне заштите на свом подручју и врши друге послове у остваривању циљева социјалне заштите и координацији активности свих носилаца социјалне заштите на подручју општине/града.

У постојећем систему, одговорности носилаца социјалне заштите су подјељене између Републике и општине/града као јединица локалне самоуправе. Подјељеност продукује систем у коме Република није развила механизме за гаранцију било којег праванити једнакост у приступу правима, јер значајан број општина због недостатка средстава има проблема у примјени закона и обезбјеђивању средстава за основна права с једне стране, а са друге стране, развијеније општине су у прилици да значајно проширују права и стварају повољније услове за њихову реализацију као и реализацију законских права.

Нови Закон о социјалној заштити треба да уважи недостатке постојећих рјешења и да донесе нова рјешења која ће подијелити одговорност међу носиоцима на начин да Република преузме дио одговорности у обезбјеђивању средстава за основна права у систему, реализацију права и њихово паћење.

Вршење послова социјалне заштите и реализацију права обављају установе социјалне заштите, које се могу оснивати у свим облицима својине. Поред установа, поједине послове из дјелатности могу обављати и социјално-хуманитарне организације, удружења грађана и поједини грађани, као и друге установе и предузећа у складу са Законом. Поред центара за социјални рад, као основних установа социјалне заш-

Under the present system, responsibilities of social welfare stakeholders are divided between the Republic and cities/municipalities, as units of local governance. This sector has resulted in the system, in which the Republic has not developed mechanisms to guarantee any of the rights and equalities related to the access to these rights, for on one side, significant number of municipalities have problems in the process of application of law and raising funds for implementation of the fundamental rights, and on the other side, developed municipalities are in the position to extend these rights, thus creating more favorable conditions for their implementation.

New Social Protection Act should recognize disadvantages of the existing solutions and introduce new ones, which will administer responsibility among stakeholders in the manner, that the Republic will be responsible for allocating funds for implementation and monitoring of fundamental rights in the system.

Activities related to social protection and implementation of rights are carried out by social protection institutions, which may be founded in any form of ownership. Apart from institutions, a number of activities can be carried out by social-humanitarian organizations, associations of citizens and individuals, as well as other institutions and companies in accordance with law. Beside Centers for Social Work, as basic institutions of social protection, there are other institutions involved in providing accommodation and care for beneficiaries (homes for children without family care, persons with disabilities and elderly people). Recently, new institutions for day-care and social services have been founded (day-care centers, counseling centers, service providers, etc.)

тите, основане су и функционишу установе које се баве смјештајем и збрињавањем корисника (домови за дјецу, особе са инвалидитетом и стара лица), а у последње вријеме оснивају се и установе за дневно збрињавање и социјалне услуге (дневни центри, са-вјетовалишта, центри за услуге итд.)

Центри за социјални рад

Центар за социјални рад је централна установа система социјалне заштите која:

- обавља јавна овлашћења у остваривању права из Закона о социјалној заштити, Закона о дјечијој заштити и Породичног закона и пружа услуге социјалног рада у поступку рјешавања о правима;
- врши исплату новчаних права;
- прати и проучава социјалне потребе грађана и предлаже мјере за њихово задовољење, те организује и проводи одговарајуће облике социјалне и дјечије заштите и социјалног рада;
- планира и развија програме којима се примјењују нове методе у раду и унапређују социјалне услуге у заједници;
- иницира активности у заједници, којим се помаже организовање грађана, удруживање и рјешавање социјалних проблема;
- координира активности актера у систему социјалне заштите у локалним заједницама у циљу планирања и провођења ефикасних и свеобухватних мјера и програма;

Центри за социјални рад су основне установе социјалне заштите, које оснивају општине. По тре-

Centers for social work

Center for Social Work is the central institution of the social welfare system, with the following obligations:

- public authorities in the process of the implementation of rights set out in the Social Protection Act, Child Protection Act and Family Act and provision of social services;
- cash benefits;
- monitoring of social needs and proposing measures for their gratification, and organization and implementation of adequate child protection and social work;
- planning and development of programs implementing new methods for the improvement of community social services;
- initiates community social services to assist organizations and associations of citizens, and settlement of social problems;
- coordination of activities between social welfare stakeholders at local level in order to implement efficient and comprehensive measures and programs.

Centers for Social Work are the basic institutions of the social welfare system founded by municipalities. Based on the current Social Protection Act, there is no legal obligation of establishing Centers in each municipality, hence there are 45 Centers for Social Work, whereas, in 16 municipalities, social services are organized as departments of local municipal administration. Municipality of Eastern Mostar does not have social services department, and these activities are performed by the Center for Social Work Nevesinje.

нутно важећем Закону о социјалној заштити, не постоји законска обавеза формирања центара у свакој општини, тако да је до данас основано 45 центара за социјални рад, а у 16 општина у оквиру административне службе се обављају послови социјалне заштите, било као посебна служба или реферат. Општина Источни Мостар нема административну службу и све послове обавља Центар за социјални рад Невесиње.

Највећи број центара је основан у периоду од 1990. до 1996. Најстарији центри су у Бијељини, Приједору, Добоју, Дервенти, Бањалуци, Требињу, Зворнику и Козарској Дубици, који су основани до 1980.

Центар за социјални рад Бања Лука
"Social work center" in Banja Luka

године.

Центри су професионалне организације, чије организационо језгро чине запослени, који су већим дијелом стручњаци оспособљени за самосталан про-

Majority of Centers were established in the period 1990-1996, and the first were founded in Bijeljina, Prijedor, Doboј, Derventa, Banja Luka, Trebinje, Zvornik and Kozarska Dubica in 1980.

The Centers are professional organizations, whose organizational core consists of their employees, who are professionals trained for independent professional work and decision making. They are the stakeholders of social work, and it is very important that conditions, regulated by law and relating to the variety of professional profiles and number of qualified and competent professionals, are satisfied.

In 2007, Centers for Social Work and municipal departments for social services had 437 employees, out of which, 265 or 56% were professionals with university degree, and 208 or 44% were employees with other qualifications working in administration or auxiliary jobs. Women make the majority of employees.

Table 1. Human resources profile in the Centers for Social Work and municipal Departments of Social and Child Protection (December, 2007)

Profession	Number
Social worker (4-year university degree)	55
Social worker (2-year university degree)	113
Jurist (4-year university degree)	25
Jurist (2-year university degree)	21
Psychologist	12
Special teacher	11
Sociologist	5
Pedagogue	14
Pedagogue-psychologist	9
Total	265

фесионални рад и врло самостални у доношењу одлука. Они су носиоци посла и веома је важно да су испоштовани законски услови, којима се обезбјеђује различитост образовног профила и потребан број квалификованих и компетентних стручњака.

У 2007. години, у центрима за социјални рад и службама за социјалну и дјечију заштиту запослено је укупно 473 радника од чега је 265 или 56%, стручних радника високе и више стручне спреме, а 208 или 44% особља других квалификација, који обављају административне и помоћне послове. Највећи број запослених су жене.

Табела 1. Профил занимања стручних радника у центрима за социјални

Занимање	Број
дипл. социјални радник	55
социјални радник	113
дипл. правник	25
правник	21
психолог	12
дефектолог	11
социолог	5
педагог	14
педагог-психолог	9
Укупно	265

рад и службама социјалне и дјечије заштите (децембар 2007.)

Социјални радници представљају најбројнију групу стручних радника. Још увијек је јако велики број социјалних радника са вишим образовањем. То говори да се ради о старијим лицима, која су давно завршила школовање, имају велико искуство, нису

Social workers are the largest group of professionals. A large number of social workers have two-year university degree. It means that they belong to the group of middle age workers, who graduated long time ago, who have huge experience, who were not motivated for further education and have symptoms of professional ‘burn-out’. A significant number of professional workers in the Centers (168) have over 25 years of service, which supports the fact that employment rate of new generations in the Centers is not satisfactory.

Social workers and jurists are the minimum professional profiles that Centers for Social Work should have. Presently, there are 29 Centers for Social Work with no jurists, and 11 Centers with no social workers. There is a limited number of psychologists, only every fourth Center has a psychologist, whilst, sociologists are the rarest profession in the Centers for Social Work. Since sociologists are the stakeholders of the analysis and research work, consequences of their absence are evident, for only a limited range of research, analysis and reviews are conducted, which would normally indicate the status and problems in this area.

Majority of managers are either jurists or social workers, which indicates the dominating profession in the management structure of social protection.

When we analyze the total number of the employed, the ratio between the engagement of certain professions in the Centers for Social Work and the valid standards in this area, we can surely say that the current situation is not satisfactory. According to the estimates, there is a need for over 100 professionals in the Centers and municipal departments.

In the last years, voluntarism has been developed in social protection in order to involve volunteers in ser-

били мотивисани за даље школовање и имају изражене ефекте “професионалног сагоријевања”. Иначе, значајан је број стручних радника (168) у центрима који имају преко 25 година радног стажа у струци, што иде у прилог констатацији да је стање подмлађивања стручног кадра у центрима за социјални рад незадовољавајуће.

Социјални радници и правници су минимална занимања, која би требало да имају центри за социјални рад. Тренутно постоји 29 центара који немају запослене правнике и 11 који немају запослене социјалне раднике. Психолога је врло мало, практично сваки четврти центар га има, а социолози су најмање запошљавана професија. Како су социолози носиоци аналитичко-истраживачког рада, евидентно је да су видне посљедице њиховог неприсуства, јер у овој области има врло мало истраживања, анализа и других радова који говоре о стању и проблемима у овој области.

Већина руководиоца су правници или социјални радници што говори о доминацији ових струка у управљачкој структури у социјалној заштити.

Када се анализира укупан број запослених, однос ангажованости појединих струка у центрима за социјални рад и важећих норматива у овој области, са сигурношћу можемо констатовати да је актуелно стање незадовољавајуће. Процјењује се да недостаје преко 100 стручних радника у центрима и службама.

Последњих година у социјалној заштити се ради на развоју волонтеризма и на укључивању волонтера у обављање социјалних услуга. Део установа има властите програме за развој волонтеризма и ангажује волонтере на пословима услуга за старе, особе са инвалидитетом и на пословима праћења и откривања

vice providing. A part of the institutions have their own programs for development of voluntarism, and they engage volunteers for providing services to elderly people, persons with disabilities, and monitoring and detection of social needs and phenomena in their respective communities. The work of volunteers is significant and beneficial, however, it must be constantly monitored by professionals, which is not always the case.

The level of technical equipment in the Centers for Social Work is variable. A small number of Centers have adequate working premises. Somewhat better situation is related to office equipment and furniture. Last year (2006/2007), Ministry of Health and Social Welfare invested KM 1 million for equipment in the Centers for Social Work and the situation improved significantly.

In order to ensure good and dignified reception of clients and satisfactory working results, it is necessary to have adequate working environment, working premises, which comprise the size, adequate conditions, privacy, security and equipment.

Centers for Social Work are relatively well equipped with information technology. Child protection database is also functioning and it is regularly maintained by the Public Fund for Child Protection. A number of Centers have updated the SOTAC database for social protection, which is a good basis for the implementation of the new law. We are behind schedule with computerization of all Centers for Social Work and with introduction of current information technologies, but this will have to be done soon.

The number of vehicles in the Centers is completely unsatisfactory. Only a small number of Centers have filed vehicles for field work. This situation surely has impact on the quality of work, for filed work is the main activity of the Centers for Social Work.

социјалних потреба и појава на подручјима која покривају. Рад волонтера је значајан и добродошао, али тај рад се мора одвијати под сталним надзором стручних радника, што увијек није случај

Техничка и материјална опремљеност центара за социјални рад је дјелимична. Мали број центара има адекватан простор за рад. Нешто боља ситуација је са опремљеношћу канцеларија техничким средствима и канцеларијским намјештајем. Министарство здравља и социјалне заштите је прошле године (2006./2007.) уложило око милион конвертибилних марака за опремање центара за социјални рад, тако да се стање опремљености значајно поправило.

За квалитетан и достојанствен пријем корисника и за добар рад запослених нужно је имати одговарајућу радну средину, радни простор који подразумева довољну величину, условност, приватност, безбједност и опремљеност.

Центри за социјални рад су релативно добро опремљени информационом технологијом. Томе доприноси функционисање базе података дјечије заштите, коју редовно одржава Јавни фонд за дјечију заштиту. Неколицина центара је актуализовало централну СОТАЦ-ову базу података социјалне заштите, што представља добру основу за реализацију рјешења предвиђених новим законом. С обзиром на то да се касни са обнављањем техничких средстава, за очекивати је да ће се морати приступити њиховом осовремењивању.

Опремљеност центара за социјални рад теренским аутомобилима је у потпуности незадовољавајућа. Мали број центара има адекватна теренска возила за обављање својих свакодневних послова на терену. Овакво стање опремљености засигурно утиче

Planning, development and implementation of projects are the new activities of the Centers for Social Work and other social institutions, which brought a series of positive results in the process of improving system of social protection. During 2006 and 2007, 112 development projects were implemented with participation of 37 Centers/Departments of social protection.

Youth projects mainly targeted children and youth, raising awareness among children and youth to recognize risks of adolescent age, prevention of addiction diseases and promotion of healthy way of living, primary prevention of behavioral disorders, socialization and recreation (summer holidays in Montenegro and Italy), and protection against family violence.

Projects for elderly people targeted services for the improvement of living conditions and protection against

*Центар за социјални рад Требиње
"Social work center" in Trebinje*

на укупан квалитет рада центра за социјални рад, јер рад на терену представља окосницу ефикасности система социјалне заштите.

Планирање, развој и имплементација пројеката је нова активност у дјелатности центара за социјални рад и других социјалних установа, која са собом доноси низ позитивних резултата у унапређењу система социјалне заштите становништва. Током 2006. и 2007. године, планирано је и имплементирано 112 развојних пројеката, у чијој реализацији је учествовало 37 центара/служби.

Пројекти намијењени младима углавном су третирали побољшања положаја дјеце и младих, њихове сензибилизације за препознавање ризика одрастања, превенције болести оvisности и промовисања здравог начина живота, примарне превенције поремећаја понашања, социјализације и рекреације (љетовања у Црној Гори и Италији), те заштите од породичног насиља.

Пројекти намијењени старим лицима третирали су услуге које су биле усмјерене на побољшање услова живота и заштити од сиромаштва, болести и заборављености. Обезбјеђивана им је новчана помоћ, те помоћ у намирницама, стоци, гардероби. Организована је помоћ у кући и кућна нега, те отворен дневни центар за старе.

Пројекти намијењени дјец и омладини са посебним потребама усмјерили су своју пажњу на пружање психо-социјалне подршке, дневно збрињавање, инклузију, те опремање центара за услуге и дневно збрињавање.

Један број пројеката имао је карактер директне помоћи материјално угроженим, сиромашним и за

poverty, disease and negligence. They received financial assistance, and assistance in food, cattle and clothes. Domestic help and home care were also organized, and one day care center was opened for elderly people.

Projects targeting children and youth with special needs dedicated their programs to psycho-social support, day care, inclusion and equipping of day care centers.

A number of projects were direct relief programs to the poor groups and those unfit for work (lodging trailers, furniture/house appliances, financial support, assistance in food and clothes, etc.)

Persons with disability were targeted through projects providing personal assistance and domestic help, assistance with hygiene and sanitary materials and orthopedic devices, diapers, and projects promoting human rights of the people with disabilities.

Projects implemented at the level of Bosnia and Herzegovina have impact on local communities. These projects targeted trafficking, abuse of children bagging in the streets, fostering, youth violence, human rights, etc.

Cash benefits based on the Child Protection Act are one segment of the activities performed by Centers for Social Work. With respect to this activity, Centers are partners with the Public Fund for Child Protection, whose entire activities are carried out through Centers for Social Work. On one side, this system ensures relatively cheap organization of child protection, and on the other side, it created a network of child protection in the whole territory of the Republic. Based on the previous experience related to the functioning of this network, we can say that this concept is very efficient and cost effective with respect to child protection system and overall activities of the Centers for Social Work related to social protection of children.

рад неспособним лицима (набавка контејнера за становање, опремање кућа, материјална помоћ, помоћ у храни и одјећи и друга врста давања).

Лица са инвалидитетом су третирана кроз пројекте који обезбјеђују персоналну асистенцију и помоћ у кући, набавку хигијенског и санитетског материјала и ортопедска помагала, пелене, те пројекти који промовишу људска права особа са инвалидитетом.

Пројекти који се имплементирају на нивоу Босне и Херцеговине имају свој одраз и у локалним заједницама. Ти пројекти бавили су се борбом против трговине људима, превенцијом злоупотребе дјецe за просјачење, развојем хранитељства, сузбијањем породичног насиља, малољетничком деликвенцијом, људским правима и сл.

Као посебан сегмент послова које центри за

*Дневни центар за дјецу са посебним потребама
Daycare center for children with special needs*

Table 2. Child protection benefits with a number of beneficiaries in 2007.

Benefits	Total number of beneficiaries	
	Parents	Children
Child allowance	25.734	35.000
Maternity allowance		3.300
Layettes		9.967
Maternity leave - compensation for salary		2.600
Part - time salary		44
Summer holidays program		1.378
“Play group” program		100
One-off assistance for 3rd and 4th child		1.409

Progressively, Centers for Social Work introduce contemporary methods of work; they talk about intro-

*Дневни центар за стара лица
Daycare center for elderly*

социјални рад обављају у свом дјелокругу надлежности, јесу послови новчаних давања која произилазе из Закона о дјечијој заштити. Центри за социјални рад су партнер у овим пословима са Јавним фондом за дјечију заштиту. Комплетно функционисање Јавног фонда за дјечију заштиту реализује се посредством центара за социјални рад. То је, с једне стране, обезбиједило релативно јефтин начин организовања система дјечије заштите, а са друге стране, омогућило увезивање и цјеловитост у организовању система дјечије заштите на подручју читаве Републике. На основу досадашњег искуства функционисања система дјечије заштите и рада центара за социјални рад у овој области, може се закључити да је концепт веома ефикасан, рационалан и дјелотворан како у систему дјечије заштите тако и у свеукупном раду центара за социјални рад у области социјалне заштите дјете.

Табела 2. Права из области дјечије заштите са бројем корисника у 2007.

Назив права	Укупан број корисника	
	Родитеља	Дјете
Дјечији додатак	25.734	35.000
Матерински додатак	3.300	
Опрема за новорођенче	9.967	
Накнада плате-породиљско одсуство	2.600	
Рефундација плате - 1/2 радног времена	44	
Програм љетовања	1.378	
социолог	100	
Једнократна помоћ за 3. и 4. дијете	1.409	

duction of strategic management, psycho-social protection of employees against burn-out syndrome, human resources management (evaluation and self-evaluation of work), supervision as a support technique to professionals, development of communication skills, new therapy methods, (cognitive-behavioral therapy, group therapy), etc.

Social protection institutions established by the Republic

Specialized institutions for social protection are established for the purpose of implementing the rights related to the beneficiaries, who are entitled to special care. Institutions may be founded by the Republic, local communities, non-governmental organizations and individual persons.

Due to the lack of interest and care for the beneficiaries of social protection, the Republic has established several institutions for social protection with an aim to provide care for different groups of beneficiaries (elderly people, children without family care, children with special needs, persons with mental disorders).

Presently, there are nine institutions founded by the Republic:

- Orphanage “Rada Vranjesevic”
- Children and youth home “Kiseljak”, Zvornik
- Institution for male children and adults with mental disorders in Prijedor
- Institute for female children and youth, Visegrad
- Institute for the blind and sight-impaired “Buducnost” (“Future”), Derventa
- Geriatric Center Banja Luka

години

У раду центара за социјални рад све се више обраћа пажња на неке савремене методе рада, па се говори о неопходности увођења стратешког менаџерства, психосоцијалне заштите запослених од професионалног сагоријевања (“Burn-out syndrom”), о менаџменту људских ресурса (оцјена и самооцјена рада), о увођењу супервизије као технике подршке стручним радницима, о развијању вјештина комуникације, о увођењу неких нових облика терапије (когнитивно-бихејвиорална терапија, групна терапија...) и друго.

Установе социјалне заштите чији је оснивач Република

Ради реализације права на збрињавање корисника који се налазе у стању потребе за посебном бригом, оснивају се специјализоване установе социјалне заштите. Установе могу основати Република, локалне заједнице, невадна организација и приватно лице.

Због посебног интереса и бриге за кориснике система социјалне заштите, Република је основала неколико установа социјалне заштите за збрињавање различитих група корисника (стара лица, дјеца без родитељског старања, дјеца ометена у развоју, лица са менталном заосталошћу)

Тренутно у систему социјалне заштите постоји девет установа чији је оснивач Република, а то су:

- Дјечији дом “Рада Врањешевих”;
- Дом за дјецу и омладину “Кисељак”, Зворник;
- Дом за мушку дјецу и омладину ометену у развоју Приједор;

- Elderly People’s Home Lukavica (Eastern Sarajevo)
- Elderly People’s Home Prijedor
- Center for professional rehabilitation and employment of persons with disabilities, Lukavica

Presently, 1176 persons are accommodated in these institutions (January 2008). According to the type of beneficiaries, the situation is as follows: elderly persons 664; children without family care 129; children with physical and mental disorders 45; adults with physical and mental disorders 338. A total number of 399 professionals take care of these beneficiaries in these institutions. Unfortunately, professional structure of employees does not correspond to the needs for professional services. Proportion between professionals and auxiliary workers is not adequate. Also, there is a disproportion in a number of institutions between the number of beneficiaries and employees, which is a problem related to the economic sustainability of their work. Considering that financing of these institutions is mostly based on the accommodation price, it is necessary to review this concept of financing in order to achieve sustainability. Ministry of Health and Social Welfare allocates significant funds for subsidizing costs of adaptation, repair, construction and equipment.

Price for accommodation in these institutions is fixed by the Ministry of Health and Social Welfare in the beginning of the year, and in 2008, it is KM 465 – 535. Considering that Ministry of Education and Culture has terminated its allocations for these institutions, which resulted in the increased expenses, it is expected that accommodation price will be much higher in 2009.

During 2007 and 2008, professional supervision and evaluation of these institutions was done for the

- Завод за женску дјецу и омладину, Вишеград;
- Завод за сликјепе и слабовидне “Будућност”, Дервента;
- Социјално-геријатријски центар Бања Лука;
- Дом за пензионере и стара лица Лукавица (Источно Сарајево)
- Дом за пензионере и стара лица Приједор
- Центар за професионалну рехабилитацију и запошљавање сликјепих и инвалидних лица, Лукавица.

У овим установама тренутно је смјештено укупно 1176 лица (јануар 2008.). Према врсти корисника то изгледа овако: старих лица има 664; дјеце без родитељског старања има 129; дјеце са физичким и психичким сметњама 45; одраслих особа са физичким и психичким сметњама 338. О овим лицима брине укупно 399 радника запослених у тим установама. Нажалост, професионална структура запослених није адекватна потребама стручних услуга, које би се требале пружати корисницима. Неадекватан је омјер стручних и помоћних радника. Такође, у неким установама постоји несразмјер између броја корисника и броја запослених што представља проблем у економској одрживости њиховог рада. С обзиром да се финансирање ових установа највећим дијелом врши из цијене смјештаја корисника, неопходно је направити нови концепт њиховог финансирања, како би се постигла њихова самоодрживост. Значајна средства за рад ових установа издваја Министарство здравља и социјалне заштите у облику субвенционирања адаптације, санације, изградње и опремања истих.

Цијену смјештаја у овим установама одређује Министарство здравља и социјалне заштите на почетку године и она у 2008. години износи од 465 КМ до

first time. A lot of deficiencies were detected in the professional treatment of beneficiaries. A number of measures have been taken eliminate these deficiencies and to improve the conditions. Also, inadequacies in material and technical equipment were detected. Therefore, Ministry of Health and Social Welfare invested significant funds in the last year to improve conditions in these institutions.

Despite problems they face, managers of these institutions, with support of the Ministry of Health and Social Welfare, maintain the continuity of work and good results. Some of these institutions have achieved high level of standards including treatment of beneficiaries.

Since different financing models were applied in these institutions, it is necessary to review the existing models and to strengthen marketing, for there is an in-

*Дом Рада Врањешевих Бања Лука
Orphanage “Rada Vranjesevic” in Banja Luka*

535 KM. С обзиром да је у последње вријеме дошло до престанка финансирања васпитно-образовног рада из Министарства просвјете и културе, те да је дошло до значајног увећања трошкова живота и обавеза самих установа, очекује се да ће цијене за 2009. годину бити знатно веће.

Током 2007. и 2008. године извршен је по први пут стручни надзор у овим установама. Наконведеног надзора, утврђено је низ недостатака у стручном третману корисника. У ту сврху су подузете одговарајуће мјере како би се стање у овим установама побољшало. Такође, уочени су недостаци у материјално-техничкој опремљености ових установа. Због тога је Министарство последњу годину дана уложило значајна средства за побољшање услова боравка корисника.

Упркос проблемима са којима се сусрећу, менаџери ових установа уз помоћ Министарства успијевају

*Простор за игру у Дому Рада Врањешевих
Playroom in orphanage "Rada Vranjesevic"*

creasing interest of private capital for investments in this area (mainly care for elderly people).

Financial situation in these institutions can be considered sustainable. Institutions do not have major debts, whilst they claim significant funds from the Centers for Social Work, who pay accommodation costs for their beneficiaries. Due to the sudden price increase for energy commodities and food and increase of salaries, operating costs of the institutions suddenly increased in the first months of 2008, which will have impact on their financial situation.

Estimates indicate the need of making new organization and defining new concepts for the existing institutions. Strategically, non-institutional care in social welfare has many advantages (from financial to professional). Therefore, Ministry of Health and Social Welfare will carefully approach development of new capacities, which will encourage non-institutional concept of care.

*Простор за новорођенчад у Дому Рада Врањешевих
Room for newborns in orphanage "Rada Vranjesevic"*

*Завода за заштиту женске дјеце и омладине Вишеград
“Institute for female children and youth protection” in Visegrad*

одржати континуитет рада и добрих резултата. Неке установе постигле су завидан ниво услова боравка и третмана корисника.

Како су били примјењивани различити модели финансирања у овим установама, неопходно је ревидирати постојеће моделе, те још више оснажити тржишни начин пословања, посебно када се узме у обзир све већи интерес приватног капитала за улагање у ову област (мисли се превасходно на збрињавање старих лица).

Финансијско стање у овим установама може се сматрати одрживим. Установе немају већих дуговања, док истовремено потражују значајна средства од центара за социјални рад као обвезника плаћања трошкова смјештаја корисника. Због наглих поскупљења енергената, хране и повећања плата запослених, у првим мјесецима 2008. године дошло је до наглог повећања трошкова рада установа, што ће утицати на

*Дворишни простор Завода за заштиту женске дјеце и омладине
Backyard of “Institute for female children and youth protection”*

*Дидактичка средства за рад са корисницима Завода за заштиту женске дјеце и омладине
Didactic equipment used at “Institute for female children and youth protection”*

изналажење нових рјешења у финансирању истих.

Процјене које су до сада вршене указују на потребу реорганизовања и дефинисања нових концепта за већ постојеће установе. Стратешки гледано, ванинституционални начин збрињавања корисника социјалне заштите има далеко више предности (од финансијске до стручне). Због тога ће Министарство са опрезом улазити у изградњу нових капацитета за смјештај, а истовремено ће подстићи ванинституционални концепт збрињавања.

Организација и функционисање Сектора за социјалну, породичну и дјечију заштиту у Министарству здравља и социјалне заштите РС

Управљање системом социјалне заштите врши Министарство здравља и социјалне заштите. У организационој структури Министарства дјелује Сектор, који има законску и стручну надлежност у пословима којима се обезбјеђује функционисање система социјалне, породичне и дјечије заштите. По садашњој систематизацији, у Сектору дјелују Одјељење за социјалну заштиту, Одјељење за породичну и дјечију заштиту и Група за аналитичко-истраживачке послове. У сектору је систематизовано укупно 15 радних мјеста, која су дефинисана искључиво као мјеста виших стручних сарадника високообразовних профила различитих друштвено-хуманистичких усмјерења. Нова систематизација Министарства и Сектора створила је основе за квалитетно обављање послова који су дефинисани законским прописима

The structure and functioning of the Sector of social, family and child protection in the Ministry of health and social welfare

Ministry of Health and Social Welfare manages the social protection system. Sector of Social, Family and Child Protection is an integral part of the organizational structure of the Ministry. This Sector has legal authorization to ensure functioning of social, family and child protection. According to the present structure, this Sector consists of the Department of Social Protection, Department of Family and Child Protection and Research and Analysis Group. According to the human resources structure, this Sector has 15 working positions for highly educated professionals of different social and humanistic profiles. New human resources structure of the Ministry and Sectors has created conditions for high quality performance of duties, which are defined by the law. Also, conditions were created for efficient and effective functioning of the system of social, family and child protection in the whole territory of the Republic of Srpska. Although the Sector is operating with only 50% of its total capacity (only seven servants are employed), Ministry of Health and Social Welfare has initiated activities in the last year many, which directly influenced the upgrading of work standards and operating of the system (improved accommodation and working conditions in social institutions and Centers for Social Work, monitoring and supervision of the work methods in institutions, drafting guidelines for higher standards in social protection of adults, children without family care

у овој области, а створени су и услови за ефикасно и функционално дјеловање система социјалне, породичне и дјечије заштите на читавом подручју Републике Српске. Иако је Сектор “попуњен” само са 50% капацитета (запослено је свега седам стручних радника), Министарство здравља и социјалне заштите је у последњој години покренуло низ активности које су директно имале утицаја на унапређење квалитете рада и функционисање система социјалне, породичне и дјечије заштите (подизање квалитете услова боравка у установама социјалне заштите, унапређење услова рада центара за социјални рад, провођење стручних надзора у установама социјалне заштите, израда смјерница дјеловања у социјалној заштити, провођење истраживања о функционисању система социјалне и дјечије заштите, покретање низа регионалних савјетовања на тему унапређења рада

and persons with disabilities, researches on the effectiveness of social protection system, regional seminars on the standardization of services in Centers for Social Work, drafting new Social Protection Act, etc.).

It is expected that the adoption of the new Social Protection Act and appointment to the vacant places will significantly upgrade the functioning of the entire system of social, family and child protection.

Sector for social, family and child protection conducts the following activities:

- Settling enactments, administrative and legal matters in the first and second instance of the administrative procedure related to social, family-legal and child protection;
- Supervision of social protection institutions;
- Providing professional assistance to first instance bodies in ruling upon the relevant rights;

Активности Министарства здравља и социјалне заштите РС на побољшању статуса лица са инвалидитетом, Округли сто на тему Сервиси подршке
Activities of Ministry of Health and Social Welfare of RS to improve status in society of persons with disability. Round table meeting on “Support Services”

центра за социјални рад, израда оквирних смјерница унапређења друштвене заштите дјеце без родитељског старања и лица са инвалидитетом, израда нацрта новог Закона о социјалној заштити и др.)

Доношењем новог Закона о социјалној заштити, као и адекватном попуњеношћу Сектора очекује се значајно унапређење у дјеловању укупног система социјалне, породичне и дјечије заштите.

Сектор за социјалну, породичну и дјечију заштиту у дјелокругу рада обавља:

- нормативне и управно - правне послове у првом и другом степену управног поступка из области социјалне, породично-правне и дјечије заштите;
 - послове стручног надзора над радом установа социјалне заштите;
 - пружање стручне помоћи првостепеним органима у рјешавању о правима из свог дјелокруга;
 - предлагање нових облика и метода стручног рада;
 - едукацију сарадника у установама социјалне заштите;
 - послове израде планова, извјештаја и информација;
 - послове везане за представке и притужбе грађана, које се односе на рад установа социјалне заштите;
 - послове пружања подршке лицима са инвалидитетом и другим друштвено маргинализованим групама становништва;
 - праћење рада и развоја социјално-хуманитарних и невладиних организација, које се баве проблематиком социјалне и дјечије
- Proposing new methods of work;
 - Training for social institutions;
 - Designing action plans, reports and information;
 - Deciding upon complaints filed by citizens against social protection institutions;
 - Support to persons with disabilities and other socially marginalized groups of population;
 - Monitoring work of social and humanitarian non-governmental organizations involved in social and child protection;
 - Monitoring and analysis of socially negative phenomena, which have impact on the social vulnerability of population;
 - Assisting in drafting policies, strategies, programs and projects related to social, family and child protection;
 - Planning and monitoring of social and demographic research projects significant for the population policy and family planning;
 - Monitoring and analysis of social needs of families with children, fostered children and children in institutions, children without family care, children and youth with physical and mental disorders;
 - Monitoring and analysis of the needs of elderly people and care for elderly people without family care;
 - Monitoring of professional rehabilitation of children and youth under specific conditions;
 - Monitoring and analysis of institutionalization and care for persons in social need;
 - Research, registration and collection of data;
 - Designing database for beneficiaries of social protection;

заштите;

- праћење и анализирање друштвено негативних појава, које имају утицаја на стање социјалне угрожености становништва;
- пружање стручне помоћи у изради политика, стратегија, програма и пројеката који се односе на унапређење социјалне, породичне и дјечије заштите;
- послове планирања и праћења социо-демографских истраживачких пројеката од значаја за популациону политику и планирање породице;
- праћење и анализу социјалних потреба породица са дјецом, дјеце на породичном смјештају и дјеце смјештене у установама, дјеце без родитељског старања, дјеце и омладине ометене у физичком и психичком развоју;
- праћење и анализирање потреба старих лица, збрињавања старих лица без породичног старања;
- праћење процеса радног оспособљавања дјеце и омладине која се оспособљавају под посебним условима;
- праћење и проучавање алтернативног облике збрињавања лица у стању социјалне потребе;
- провођење истраживања, евиденција и прикупљање података;
- организовање рада базе података корисника социјалне заштите;
- праћење и анализирање појава васпитно запуштене и занемарене дјеце и омладине, појаве злостављања и занемаривања, појава зависности узроковане коришћењем опојних

- Monitoring and analysis of the behavior of children and youth neglected in upbringing, victims of abuse and negligence, addiction caused by drugs, alcohol and cigarettes;
- Monitoring and analysis of the phenomena resulting in dysfunctional family and marriages;
- Monitoring and analysis of trafficking;
- Monitoring and analysis of family violence and psychological support to the victims;
- Monitoring and analysis of gender equality status and its impact on social protection;
- Cooperation with other professional and scientific institutions, social and international organizations, non-governmental organizations involved in social, family and child protection;
- Implementation of international conventions and recommendations;
- Valuation and evaluation of implemented projects and start-up of the new projects;
- Appointing project teams, commissions and coordinators;
- Giving opinion and approving the appointments of directors of Centers for Social Work;
- Monitoring and evaluation of the Public Fund for Child Protection;

In the last two years, Sector for Social, Family and Child Protection made a lot of efforts to improve management system and upgrade the level of professionalism and social significance of social, family and child protection. Special attention was given to the protection of children, elderly people, persons with disabilities, victims of violence and other socially vulnerable groups. Adoption of the new Social Protection Act (the valid

- дрога, алкохола и дувана;
- праћење и анализирање појава које доводе до поремећених породичних и брачних односа;
 - праћење и анализирање појаве трговине људима;
 - праћења и анализирање појаве насиља у породици са аспекта психо-социјалне помоћи жртви насиља;
 - праћење и анализирање стања равноправности полова у друштву и утицај тога стања на област социјалне и породичне заштите;
 - остваривање сарадње са стручним и научним институцијама, друштвеним и међународним организацијама, невладиним организацијама, које су својим дјелатностима упућене на социјалну, породичну и дјечију заштиту;
 - провођење међународних конвенција и препорука;
 - оцјењивање и евалуација реализованих пројеката и покретање нових пројеката;
 - именовање пројектних тимова, комисија и координатора;
 - давање сагласности и мишљења на именовање директора социјалних установа;
 - праћење рада и давање мишљења о раду Јавног фонда за дјечију заштиту;
- Сектор за социјалну, породичну и дјечију заштиту је у задње двије године велику пажњу посветио унапређењу система управљања, подизању нивоа стручног рада и јачању друштвеног значаја социјалне, породичне и дјечије заштите. Посебна пажња је посвећена унапређењу друштвене заштите дјете, старих лица, особа са инвалидитетом, жртава насиља и других друштвено рањивих група. Усвајањем новог За-

Act was adopted in 1993) will create conditions for better positioning and affirmation of the role of the Ministry of Health and Social Protection (including Sector for Social, Family and Child Protection) as an umbrella institution of the system of social, family and child protection.

Present structure of the Sector is capable of managing the system of social, family and child protection in the Republic of Srpska.

Implementation of the social protection rights

In the broadest terms, beneficiaries of social protection are persons in social need. It means that every individual or a family having certain difficulties in meeting their existential needs, education and upbringing of children, exercise of social rights, adjustment, communication, care, etc. with no possibility to settle them without community support and assistance, may become beneficiary of social rights related to social protection and is entitled to adequate professional or financial assistance.

However, the law also provides with a narrowly interpretation that minors and adults, who are in the state of social risk, such as absence of income and family, dysfunctional family, health problems, old age, single providing, disability or other specific circumstances, are special beneficiaries

According to this approach, minor beneficiaries are: children without family care, children with physical and mental problems, neglected in upbringing, or those whose development was distracted with family situation. Adult beneficiaries are: persons financially vulnerable

кона о социјалној заштити (важећи закон донесен је давне 1993. године) стећи ће се повољнији услови за боље позиционирање и афирмисање улоге Министарства здравља и социјалне заштите (а тиме и Сектора), као кровне институције система социјалне, породичне и дјечије заштите.

Тренутна организација Сектора може оптимално одговорити потребама ефикасног управљања и функционисања система социјалне, породичне и дјечије заштите у Републици Српској.

Стање кориштења права из социјалне заштите

Према најширем схватању, корисници социјалне заштите су лица која се налазе у стању социјалне

*Кројачка радионица Завода за сlijене и слабовиде
Sewing workshop at "Institute for the blind and vision impaired"*

and unfit for work, elderly persons without family care, persons with disability, persons with socially negative be-

*Завода за сlijене и слабовиде Будућност Дервента
Institute for the blind and vision impaired "Buducnost" in Derventa*

*Васпитно образовни рад у Заводу за сlijене и слабовиде
Educational work at "Institute for the blind and vision impaired"*

потребе. То значи да сваки појединац или породица, који имају одређене тешкоће у задовољавању егзистенцијалних потреба, образовању и васпитању дјете, остваривању социјалних права, прилагођавању, комуникацији, њези итд. и не могу их разријешити без подршке и помоћи заједнице, могу постати корисници права из области социјалне заштите и могу добити одговарајућу стручну и материјалну помоћ.

Закон, међутим, даје и уже схватање наглашавајући да су нарочити корисници малољетна и пунољетна лица, која се налазе у неком од стања социјалног ризика као што су недостатак прихода, породична ускраћеност или дисфункционалност, проблеми са здрављем, старост, самохраност, инвалидност или друге посебне околности.

Према том приступу, малољетни корисници су: дјета без родитељског старања, ометени у физичком и психичком развоју, васпитно занемарена или запуштена дјета и дјета чији је развој ометен породичним приликама. Пунољетни корисници су: материјално необезбјеђена и за рад неспособна лица, стара лица без породичног старања, лица са инвалидитетом, лица са друштвено негативним понашањем и лица којима је због посебних околности потребна социјална заштита.

Приједлогом новог Закона о социјалној заштити редефинисана су права, услови остваривања права и одређења корисника права. Овдје ћемо дати показатеље који су везани за примјену постојећег и актуелног Закона.

Према Закону о социјалној заштити права су: новчана помоћ, додатак за помоћ и његу другог лица, помоћ за оспособљавање за рад дјете и омладине, смјештај у установу социјалне заштите или смјештај

havior and persons in need for social protection due to the specific circumstances.

New draft Social Protection Act defines the rights and conditions for their implementation and beneficiaries of rights. Hereby, we shall list indicators related to the application of the valid Social Protection Act.

Social Protection Act guarantees the following rights: cash benefits, allowance for personal assistance, professional rehabilitation of children and youth, institutionalization or fostering, domestic help, one-off cash benefits, health insurance and social services.

In 2006, one beneficiary on annual basis received on average KM 418,00 or KM 1,14 on daily basis. This is a warning information, for it indicates potentially high poverty of the beneficiary.

Table 3. Ratio between number of beneficiaries and allocated funds, 2006

Entitlement	Number of beneficiaries	Funds in KM
Cash benefits	4.570	2.512.566,00
Allowance for personal assistance	7.248	3.442.092,00
Professional rehabilitation	194	287.301,00
Institutionalization in social institution	919	4.439.505,00
Institutionalization in other institution	38	65.184,00
Fostering	264	377.558,00
Domestic help	201	62.985,00
Health insurance	6.095	935.505,00
One-off cash benefits	12.897	1.437.972,00
Total	32.426	13.560.660,00

Табела 3. Однос броја корисника и утрошених средстава, стање 2006. година.

Врста права	Број корисника	Средства у КМ
Новчана помоћ	4.570	2.512.566,00
Додатак за помоћ и његу другог лица	7.248	3.442.092,00
Помоћ за оспособљавање	194	287.301,00
Смјештај у установу социјалне заштите	919	4.439.505,00
Смјештај у другу установу	38	65.184,00
Смјештај у другу породицу	264	377.558,00
Помоћ у кући	201	62.985,00
Здравствено осигурање	6.095	935.505,00
Једнократне новчане помоћи	12.897	1.437.972,00
Укупно	32.426	13.560.660,00

у другу породицу, помоћ у кући, једнократна новчана помоћ, здравствено осигурање корисника и услуге социјалног рада.

Просјечно по кориснику је исплаћено 418,00 КМ за 2006. годину, односно дневно 1,14 КМ. Податак је врло упозоравајући, јер указује на могуће високо сиромаштво корисника.

Новчана помоћ припада лицу неспособном за рад које нема властите приходе и које нема сроднике, који су обавезни да га издржавају у складу са одредбама Породичног закона или ако то лице живи у домаћинству које остварује приходе испод нивоа

A person is entitled to cash benefits if he/she is unfit for work, with no income and no relatives, who are obliged to support him/her in accordance with the provisions of the Family Act or if such a person lives in a household with income, which is beyond social security level stipulated by law.

According to the valid law, cash benefits are determined in nominal amounts depending on the number of family members. For an individual it is KM 41,00, for two member family it is KM 49,00, for three KM 57,00 and for four members it is KM 65,00. For five and more members it is KM 82,00, and this amount has not changed since 2003. It is necessary to mention that even such low benefits were not paid for years in a number of municipalities and beneficiaries, who were entitled to it, could not exercise this right, for it was linked to the municipal budgets. Only in the last three years, payment of this benefit has started to be regular in the whole territory of the Republic of Srpska. A small number of municipalities used legal option to increase this amount through decision on the implementation of the extended rights, meaning that only these municipalities paid extra benefits.

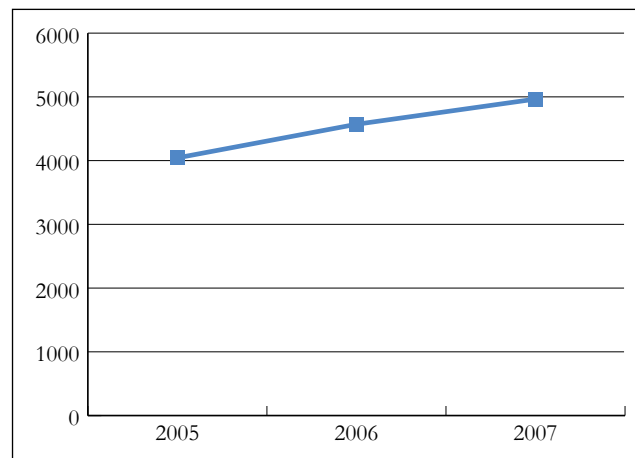
Number of beneficiaries of this right has slightly increased in the last years, because conditions for its implementation are very strict, so only the poorest and unfit for work and without family care are entitled to it. In 2005, there were 4043 beneficiaries, in 2006, 4570, and in 2007, 4965 beneficiaries. Implementation of this right revealed many problems that should be solved through new Social Protection Act. This primarily refers to the small range of categories of beneficiaries and very small amounts.

социјалне сигурности утврђеног Законом.

Према важећем закону, висина мјесечне новчане помоћи је утврђена у номиналним износима у зависности од броја чланова породице. За појединца је 41,00 КМ, за два члана 49,00 КМ, за три 57,00 КМ, за четири 65,00 КМ, за пет и више 82,00 КМ и овај износ се није мијењао од 2003. године. Треба напоменути да и овако низак износ у општинама није реализован више година, тако да корисници који су испуњавали услове нису могли остваривати ово право, јер је то било везано за обезбјеђење средстава у општинским буџетима. Тек последње три године почела је редовна исплата овог права на подручју цијеле Републике. Мали број општина је користио законску могућност повећања овог износа кроз одлуке о проширеним правима, тако да су се на подручју тих општина исплаћивала додатна средства.

Благо расте број корисника овог права последњих година, јер су услови за његово остваривање врло оштри и омогућавају само најсиромашнијим особама неспособним за рад и без породице да га користе. У 2005. години било је 4043 корисника, у 2006. било је 4570, а у 2007. било је 4965 корисника. Током рада на реализацији овога права уочени су многи проблеми који би се требали дефинисати, а потом је потребно наћи рјешење кроз доношење новог Закона о социјалној заштити. То се у првом реду односи на мали број корисника и врло ниске износе.

Додатак за његу и помоћ другог лица остварују лица са тешким тјелесним или чулним сметњама, лица ментално ометена у развоју са тежом или тешком ометености, лица вишеструко ометена у развоју са умјереном, тежом и тешком менталном

Графикон 1. Тренд раста броја корисника права на сталну новчану помоћ
Chart 1. Number of beneficiaries entitled to permanent cash benefits

Allowance for personal assistance is intended for persons with severe physical or sensory disability, persons with moderate, heavy or severe mental disorders, persons suffering from autism and with chronic mental illness, who are totally deprived of business capacity, who need assistance of another person for satisfaction of basic living needs, provided that they cannot exercise this right on any other legal basis or that they are not institutionalized. This right is implemented on the basis of the opinion given by the competent medical commission and it is not conditioned by the beneficiary's property status. Originally, this right "does not belong" to the social protection rights, but to the area of disability rights. In 2003, it was transferred from the pension and disability insurance system, and in January 2004, it came into force within social protection system. Current amendments to the Act on Pension and Disability Insurance (March 2008), as a consequence of the decision made

ометеношћу, лица обољела од аутизма и хронично душевно обољела лица, која су потпуно лишена пословне способности, којима је за задовољавање основних животних потреба неопходна помоћ и њега другог лица, под условом да ово право не могу остварити по другом правном основу и не користе право на смјештај у установу социјалне заштите. Ово право се признаје на основу мишљења надлежне лекарске комисије и оно није условљено имовинским стањем корисника. Ово право “не припада” изворно правима из области социјалне заштите, већ је то право из области инвалидности. Оно је 2003. године “пребачено” из ПИО-а, а јануара 2004. ступило на снагу у оквиру система социјалне заштите. Актуелне измјене и допуне Закона о ПИО (март 2008.) које су посљедица одлуке Уставног суда Републике Српске нису рјешиле дилеме и недоречености у вези остваривања овог права за кориснике који су дошли у стање потребе кориштења овог права по основу своје радне ангажованости.

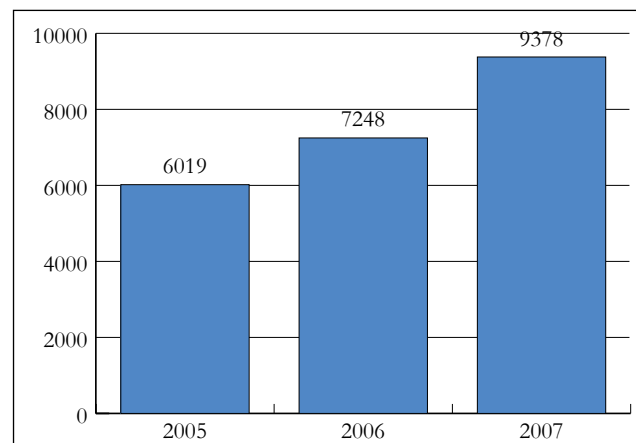
Додатак за његу и помоћ другог лица утврђује се у мјесечном новчаном износу у висини од 41,00 КМ и исплаћује се из буџета општина, што је доводило до тога да поједине општине не испуњавају своју законску обавезу. Ни овај износ није мијењан од 2003. године. Током последњих година, корисника овог права је било: 2005. године 6019, 2006. 7248, а 2007. 9378. Примјетан је значајан раст броја корисника, који у појединим општинама иде и до 30% годишње због врло лошег здравственог стања становништва и повећања броја тешких инвалида.

Додатак за помоћ и његу другог лица има за сврху помоћ лицима која се због тешког и трајнијег инвалидитета нађу у стању које захтјева помоћ друге

by the Constitutional Court of the Republic of Srpska, did not resolve dilemmas and understatements related to this right regarding beneficiaries who are in need to exercise it, because they are unfit for work.

Allowance for personal assistance is determined in monthly amount of KM 41,00 and it is paid from the municipal budgets, which resulted in the situation that a number of municipalities neglected their legal obligation. Neither this amount has been changed since 2003. Number of beneficiaries of this right in the past years: in 2005 – 6019, 2006 – 7248, and in 2007 – 9378. Evidently, there is a significant increase in the number of beneficiaries, which is even 30% in a number of municipalities due to the very bad health of status of the population and increased number of persons with disabilities.

The purpose of the allowance for personal assistance is to support persons, who, due to their heavy and

Графикон 2. Тренд раста броја корисника права на додатак за његу и помоћ другог лица

Chart 2. Number of beneficiaries entitled to allowance for personal assistance

особе у задовољавању основних потреба (кретање, исхрана, хигијена). Утврђени законски износ није адекватан за задовољавање потреба за помоћи другог лица и он захтјева хитну промјену, која ће омогућити вишеструко повећање, као и индивидуализацију приступа у смислу уважавања потреба особа које су упућене на цјелодневну помоћ друге особе.

Право на помоћ за оспособљавање за рад имају дјеца и омладина ометена у физичком и психичком развоју која се, према психофизичким способностима и годинама живота, могу оспособити за одређени рад, а то право не могу остварити по другом основу. Право се остварује у виду упућивања на оспособљавање, материјалног обезбјеђења, накнаде трошкова смјештаја, трошкова превоза и накнаде трошкова оспособљавања.

Просјечни износ права на помоћ за оспособљавање у 2007. години износио је 503,00 КМ мјесечно. Остварило га је 62 корисника, а укупно је издвојено 374.310,00 КМ из буџета Министарства. Наиме, ово је једино право за које су се средства остваривала из буџета Републике. Увођење система инклузивног образовања омогућило је да један број дјеце буде укључен у редовну наставу, што је имало за посљедицу смањење броја корисника овог права у 2007. У 2005. години, било је 135 корисника овог права, у 2006. години било их је 194, а у 2007. години, 62 корисника су остваривала ово право.

Према постојећем законском рјешењу, ово право се финансира из буџета Републике. Међутим, због веома малог броја корисника овог права и неравномјерне територијалне заступљености, намеће се потреба за увођењем децентрализованог начина финансирања овог права.

permanent disability, need assistance of another person in order to satisfy their basic living needs (mobility, food, hygiene). Legally determined amount is not adequate for satisfaction of their needs for personal assistance, and it requires urgent amendments and increase, including introduction of client based approach for persons who depend on 24-hour assistance of another person.

Right to professional rehabilitation is intended for children and youth with physical and mental disorders according to their age and psycho-physical capacity, and they cannot exercise this right on any other basis. This right is implemented in the form of professional rehabilitation, cash benefits, accommodation costs, transportation costs and rehabilitation allowance.

In 2007, average monthly amount was KM 503,00, and 62 beneficiaries exercised it. Total amount of KM 374.310,00 was allocated from the Ministry budget. This is the only right whose funds were allocated from the budget of the Republic. Introduction of the system of inclusive education created conditions that a number of children is included into the regular program, which resulted in the reduced number of beneficiaries of this right in 2007. In 2005, there were 135 beneficiaries of this right, in 2006, 194, and in 2007, this number reduced to 62 beneficiaries.

According to the valid legislation, this right is presently funded from the budget of the Republic. However, due to the very small number of beneficiaries of this right and uneven territorial coverage, there is a need to introduce decentralized model of financing this right.

Institutionalization in the social protection institutions or other institutions is implemented through sending beneficiaries to the appropriate institution providing care (accommodation, food, clothes, care and assistance),

Смјештај у установе социјалне заштите и смјештај у другу установу остварује се упућивањем корисника у одговарајућу установу, у којој се обезбјеђује збрињавање (становање, исхрана, одијевање, нега, помоћ и старање), васпитање и образовање, оспособљавање за одређене радне активности и здравствена заштита у складу са посебним прописима, радно-окупационе, културно-забавне и рекреативно-рехабилитационе активности и услуге социјалног рада.

У РС постоји девет већ поменутих установа социјалне заштите, које обезбјеђују ову врсту услуга и чији је оснивач Република.

Поред установа социјалне заштите чији је оснивач Влада РС, систем социјалне заштите користи услуге и других сектора као што су здравство и образовање и један број корисника збринут је у Центру “Заштити ме”; Заводу за лијечење, рехабилитацију и социјалну

education, rehabilitation and training for certain activities, and providing health protection in accordance with the specific regulations, occupational therapy, cultural and recreational activities and services of social work.

As already stated, there are nine institutions of social protection in the Republic of Srpska, founded by the Republic and providing this type of services.

Apart from social protection institutions founded by the RS Government, social protection system uses services of other sectors such as health and education, hence a number of beneficiaries is institutionalized in the Center “Zastiti me”; Institute for medical treatment, rehabilitation and social protection of the chronic mental patients “Jakes”, Modrica; dormitories, homes for elderly people and pensioners, students’ hostels, and institutions situated in the territory of the Federation of Bosnia and Herzegovina and countries in the region

*Социјално геријатријски центар Бања Лука
“Geriatric center” in Banja Luka*

*Двориште Социјално геријатријски центра у Бањој Луци
Backyard of “Geriatric center” in Banja Luka*

*Стоматолошка амбуланта у Дому за мушку дјецу и омладину ометену у развоју у Приједору
Dentist office at "Institute for male children and youth with mental disorders"*

заштиту хроничних душевних болесника "Јакеш", Модрича; ђачким домовима; домовима пензионера, и студентским домовима, те у установама које се налазе на подручју ФБиХ и у земљама у окружењу (Србија, Црна Гора и Хрватска). С обзиром на то да је карактер остваривања овог права суштински и законски потпуно идентичан, у приједлогу новог закона не предвиђа се њихово раздвајање.

Највеће потребе за збрињавање у установама имају старе особе. Тренутно, смјештајни капацитети

*Зграда Дома за мушку дјецу и омладину ометену у развоју у Приједору
Building of "Institute for male children and youth with mental disorders"*

*Простор за радно-окупациону терапију у Дому у Приједору
Place for occupational therapy at the Institute*

(Serbia, Montenegro and Croatia). Considering that this right is essentially and legally identical in all sectors, draft new law does not recommend their separation.

*Дом за пензионере и стара лица Источно Сарајево
"Elderly people's home" in Eastern Sarajevo*

у постојећим установама које збрињавају ова лица су у потпуности попуњени. Имајући у виду старосну структуру нашег становништва и процес старења који је изражен већ неколико деценија, за очекивати је да ће се у будуће константно повећавати потребе за овим видом заштите старих лица. Како су услуге збрињавања и његовања старих лица у приватном сектору већ препознате као "добра инвестиција", у задње вријеме је уочен повећан интерес приватника за отварањем оваквих установа. Рјешењима у новом Закону о социјалној заштити фаворизоваће се отварање нових капацитета за збрињавање старих лица у приватном сектору. Разлог таквом одређењу лежи у чињеници да су потребе знатно веће од могућности са којима јавни сектор располаже. Процјењује се да се више од 90% трошкова смјештаја ових лица у установама социјалне заштите обезбјеђује из буџетских средстава, што је веома неповољно за

*Корисници Дома пензионера Источно Сарајево
Cients at "Elderly people's home" in Eastern Sarajevo*

Majority of needs for institutionalization come from elderly people. Presently, accommodation capacities in the existing institutions are completely occupied. Considering age structure of our population and the urban aging process, which is evident in the last several decades, we can expect that needs for this type of social protection of elderly people will be growing. As we have already recognized the significance and quality of services and care for elderly people, provided by the private sector, as a "good investment", recently we have noticed increased interest of private entrepreneurs to open this type of institutions. With its provisions, the new Social Protection Act will encourage opening of new capacities for elderly people in the private sector. This approach is based on the fact that the needs exceed capacities in the public sector. According to the estimates, over 90% of the accommodation costs in social protection institutions are covered by the budget, which is not good in

*Дом пензионера Приједор
"Elderly people's home" in Prijedor*

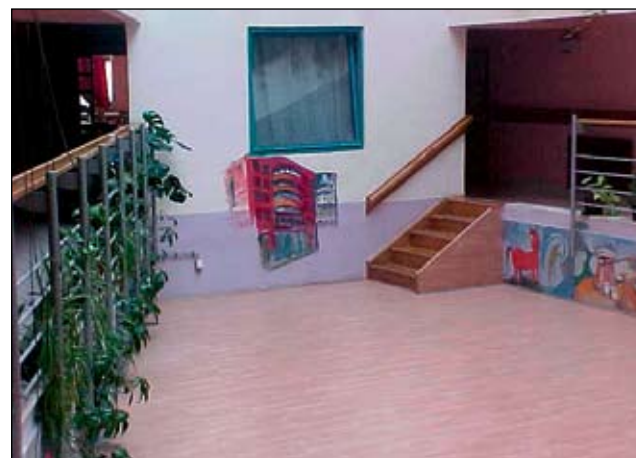
обезбјеђивање квалитетне услуге збрињавања. У развијеним срединама у нашем окружењу далеко већи удио су властита средства корисника или њихових сродника, који су законски дужни да их издржавају.

Особе са тешкоћама у менталном здрављу, посебно хронично тешко обољеле особе, такође спадају у групу корисника чије је институционално збрињавање велики проблем и постоји потреба за организовањем социјално-медицинских установа које би обезбиједиле адекватне услуге за ову категорију корисника.

Тренд повећања броја корисника овог права у задње три године говоре у прилог ставу да ће потребе за овим видом заштите корисника убудуће бити све веће. У 2005. години, у установама је било смјештено 927 корисника, у 2006. години тај број је био 957, а у 2007. години, број корисника смјештених у установе социјалне заштите досегао је 1147.

*Ресторан Дома пензионера Приједор
Restaurant in "Elderly people's home" in Prijedor*

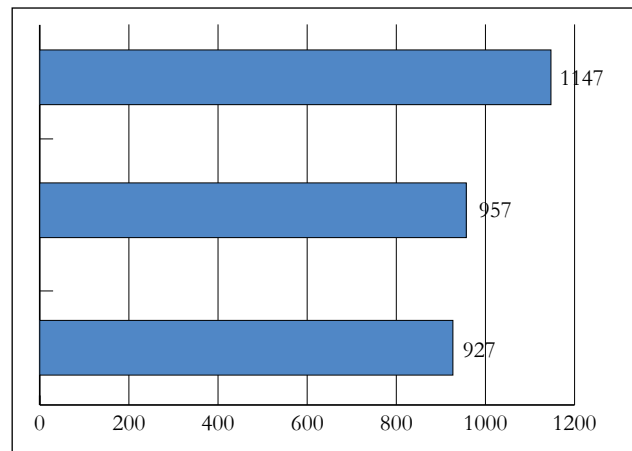

*Атријум Дома пензионера Приједор
Atrium of "Elderly people's home" in Prijedor*

terms of the quality of services and care. In the developed countries of the region, majority of funds are pro-

Право на смјештај у другу породицу остварују лица која имају право на смјештај у установу. Смјештај у другу породицу или хранитељство је вид збрињавања који има низ предности у односу на збрињавање у установама. Лице се збрињава у породичној атмосфери, збрињавање је “природније” и хуманије, психосоцијални ефекти збрињавања су далеко бољи и интегративнији, а финансијски је овакав вид збрињавања рационалнији и приступачнији. Уговор о збрињавању се закључује између центра за социјални рад и једног члана породице који тиме постаје хранитељ. Хранитељ има право на накнаду за издржавање корисника и накнаду за рад, које се исплаћују из средстава намјењених за остваривање права из социјалне заштите. Да би у пракси занста тако и било, много више треба радити на системском и структурном одређењу овог права, развоју механизма за подршку хранитељству и дефинисању статуса хранитеља. Недостатак капацитета у установама може бити рјешаван кроз овај вид заштите. Међутим, мали број оних који користе ово право (у 2005. години било их је 248; у 2006. години било их је 264, а у 2007. било их је 282) говори у прилог ставу да је још веома слабо развијен овај вид социјалне заштите, иако је знатно јефтинији и економичнији. У 2006. години мјесечни износ овог права је у просјеку био 149,00 КМ, што је далеко економичније од цијене смјештаја у установу социјалне заштите.

Помоћу кући је право које се реализује као социјална услуга којом се старим и изнемоглим, хронично обољелим и другим лицима која нису у стању да се сама о себи старају, обезбјеђује помоћ путем обављања неопходних кућних послова (одржавање чистоће,

Графикон 3. кретање броја корисника права на смјештај у установу социјалне заштите

Chart 3. Number of beneficiaries entitled to institutionalization

vided by the beneficiaries themselves or their relatives, who are legally bound to support them.

Persons with mental problems, those with chronic mental illness in particular, also belong to the group, whose institutionalization is a huge problem. Therefore, there is a need to establish social-medical institutions to provide adequate services and care for this category of beneficiaries.

Increasing number of beneficiaries of this right in the last three years indicate that needs for this type of social protection will have growing tendency. In 2005, institutions have 927 beneficiaries, in 2006, this number was 957, and in 2007, there were 1147 beneficiaries in the institutions of social protection.

Right to accommodation in the foster family is exercised by persons who are entitled to institutionalization. Fostering is a type of care with many advantages com-

набавка хране и других потребних ствари, одржавање личне хигијене и слично).

Право на помоћ у кући постоји у Закону више од 15 година, али је то врло мало имплементирано право. Ранијих година се реализовало кроз пројекте и у сарадњи са НВО сектором, најчешће Црвеним крстом и неким међународним организацијама, а у последње вријеме почиње да заживљава обезбјеђењем новчаних накнада лицима која пружају услуге помоћи у кући или организовањем екипа помоћи у кући које директно врше услуге у домовима корисника.

Развој услуга његе и помоћи у кући смањили би потребе за капацитетима у домовима за старе и омогућили ефикаснију, примјеренију, хуманију и интегрисану заштиту остарјелим лицима и особама са инвалидитетом које имају потребе за организованим и друштвено контролисаним дневним услугама, а омогућили запошљавање старијих неквалификованих женских особа за којим тржиште рада нема или има веома мало потребе. Веома мали број корисника који остварује ово право (у 2005. години било их је 178; у 2006. години било их је 201, а у 2007. години било их је 494) упућује на то да ове услуге нису још довољно препознате као ефикасна мјера за унапређење бриге о старима и немоћнима

Право на здравствено осигурање корисника социјалне заштите је важећим законским рјешењима лоцирано у Закону о социјалној заштити. Законско одређење права је врло широко и није усклађено са Законом о здравственом осигурању који предвиђа овај вид заштите само за кориснике новчаних помоћи и особе смјештене у установама социјалне заштите. Због тога постоји потреба другачијег законског одређења овог права, које треба примарно да је ве-

pared to institutionalization. A person is accommodated in the family environment, which is more “natural” and humane with better and more integrative psycho-social effects, whereas financially, this type of care is more accessible and cost-effective. Contract on fostering is concluded between Center for Social Work and one member of the foster family. The foster is entitled to compensation for the support of a beneficiary and compensation for work, paid from the funds intended for implementation of social protection rights. In order to have such a practice functioning successfully, we need to define this right systematically and professionally, to develop supporting mechanisms and define the status of the foster. Lack of capacities in institutions may be settled through this type of protection. However, a small number of those exercising this right (in 2005, there were 248 cases; in 2006, 264; and in 2007, 282) supports the stand point that this type of social protection is still underdeveloped, although it is cheaper and cost-effective. In 2006, monthly amount paid for fostering was in average KM 149,00, which is more cost-effective compared to the price of institutionalization.

Domestic help is the right implemented as a social service provided for elderly and infirm people, those with chronic diseases and other persons, who are not capable of taking care of themselves (help in house cleaning, purchase of food and other necessities, personal hygiene, etc.).

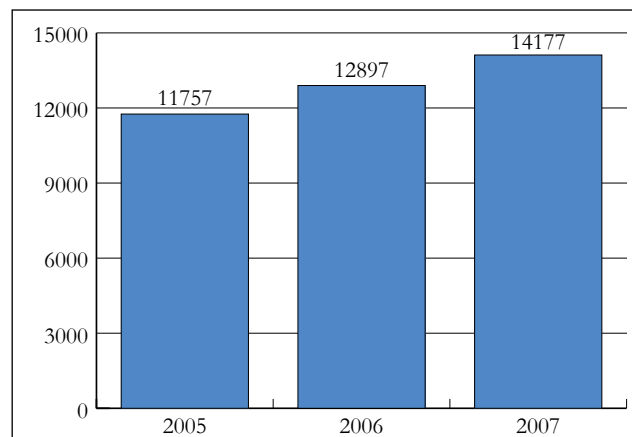
The law has recognized the right to domestic help for more than 15 years, but it is rarely exercised right. In the past years, it was implemented through different projects and in cooperation with non-governmental sector, Red Cross or international organizations. Lately, it has started to be more used ever since the persons pro-

зано за здравствено осигурање и тај закон, а да се извори за његово финансирање дефинишу у буџетима Републике и општина. За реализацију овог права у 2006. години издвојено је 935.505,86 КМ, а број корисника који је остварио право, био је 6.095. На мјесечном нивоу се за једног корисника издвајало у просјеку 19,00 КМ на име споменутог права.

Једнократна новчана помоћ намјењена је лицима којима је услјед посебних околности потребна социјална заштита. Таквим лицима према Закону сматрају се особе које се нађу у стању социјалне потребе због ратних страдања, немогућности запошљавања, претрпљене елементарне непогоде, миграције, репатријације, смрти једног или више чланова породице, дужег лијечења у здравственој установи, као и особе отпуштене са издржавања казне. Једнократна новчана помоћ за ова лица и кориснике осталих права утврђених ових законом исплаћује се највише два пута годишње за домаћинство и не може износити више од укупно 5 износа новчане помоћи утврђене Законом, осим у случајевима када је због посебних околности потребно одобрити већи износ, о чему одлучује руководилац органа који утврђује право.

Подаци о броју корисника указују да је ово право најзаступљеније право у систему социјалне заштите са тенденцијом даљег раста. Само у 2006. години, за реализацију овога права из буџета свих општина утрошено је око 1,5 милиона КМ, а и перманентно расте број корисника и то из круга лица која су способна за рад, а због дуготрајне незапослености налазе се у стању сиромаштва.

Концепт проширених права заснива се на обезбјеђивању законске могућности да носиоци социјалне заштите (општине) успостављају и дефинишу

Графикон 4. Кретање броја корисника права на једнократну новчану помоћ у задње три године.

Chart 4. Number of beneficiaries entitled to one-off cash benefits in the last three years.

viding domestic help receive compensation for it. Domestic help is organized on individual basis or through mobile teams providing services directly to the clients at their homes.

Development of domestic help services would reduce needs for institutionalization of this group of beneficiaries and ensure more efficient, humane, integrative protection of elderly people and persons with disabilities, who are in need for organized and socially controlled daily services. At the same time, this model would ensure employment of middle age non-qualified women, who are not compatible on the labor market. Very small number of beneficiaries, who exercise this right (in 2005 – 178, in 2006 – 201, and in 2007 – 494) indicates that these services are not yet fully recognized as efficient measure for the improved care of elderly and infirm people.

и друга права која није предвидио Закон, те да прописују услове за њихово остваривање, а у складу са својим финансијским могућностима. Та права произилазе из специфичних потреба сваке заједнице и представљају директни одговор на њих. Користећи ову законску могућност 33 општине у РС су донијеле своје одлуке којима су дефинисале нових 50 права за дјецу и одрасле особе које имају социјалне потребе. Са друге стране, треба нагласити да скоро половина општина није остварила ту могућност, те није донијела одлуку о успостављању проширених права. Оваквим слиједом догађања, а уважавајући потребу за јачим укључивањем локалних заједница у остваривању боље друштвене бриге за социјално најугроженије становнике њихових општина, новим Законом о социјалној заштити, могућност доношења одлуке о проширеним правима прерасла је у законску обавезу.

Укупан број корисника који су остварили проширена права у 2007. години је око 6 хиљада, за што је потрошено преко 700 хиљада КМ.

Анализирајући списак проширених права које су општине својим одлукама дефинисале, може се уочити неколико категорија тих права: проширена права усмјерена према дјецу и омладини (превоз, играонице, набавка уџбеника и школског прибора, помоћ у дјечијој храни, прихватне станице, новчане стипендије за социјално угрожене категорије студената и сл.); проширена права усмјерена према задовољавању здравствених потреба (трошкови лијечења, набавка лијекова, љекарске услуге и сл.); проширена права усмјерена према рјешавању проблема у становању (набавка огрјева, станарине, санација и опремање куће, комунални трошкови и сл.); проширена права усмјерена на задовољавање основних животних потреба

According to the present legislation, the right to health insurance of the beneficiaries of social protection is regulated by the Social Protection Act. Legal definition of this right is rather comprehensive and not harmonized with the Health Insurance Act, which guarantees this type of protection only for beneficiaries of cash benefits and institutionalized beneficiaries. Therefore, there is a need to amend this provision, which should be primarily linked to the health insurance and corresponding Act, whereas, the budgets of the Republic and municipalities should be the source of funding. In 2006, KM 935.505,86 was allocated for 6.095 beneficiaries for the implementation of this right. On monthly basis, it is KM 19,00 on average per beneficiary.

According to the law, one-off cash benefit is intended for persons who are in need for social protection due to the specific circumstances, such as war, unemployment, natural disasters, migration, repatriation, death of one or more members of family, long medical treatment or hospitalization, and release from prison. One-off cash benefit can be paid twice a year to one household of the above listed beneficiaries and beneficiaries of other rights, regulated by the law. In total, it cannot be higher than 5 amounts of cash benefits stipulated by law, except when it is necessary to approve higher amount in cases caused by extraordinary circumstances, upon which director is making a decision.

Data on the number of beneficiaries indicate that this right is the most exercised one in the system of social protection with a growing tendency. Only in 2006, municipalities allocated KM 1,5 million from their budgets. The number of these beneficiaries is growing constantly, even if they are fit for work, but due to the long unemployment live in poverty.

(помоћ у одјећи, обући и хигијенским средствима, набавка зимнице, набавка стоке и сл.).

Нови приступи и искуства у раду

Савремени токови у области социјалне заштите изискују примјену нових приступа рада и пракси у непосредном раду са корисницима. Мноштво нових трендова у овој области упућује на неопходност иновација у овом сектору. Области у оквиру којих су нови приступи и праксе нашли своју примјену су различите. Једна од области односи се на саму организацију и системски приступ у раду и организацији установа социјалне заштите, међу којима је веома важно ново позиционирање центара за социјални рад као основне установе тога типа. На основу досадашњих кретања и пракси у области социјалне заштите код нас и у окружењу, можемо навести слиједеће правце иновативних кретања који стратешки унапређују квалитет и ефикасност у систему социјалне заштите:

- давање већег значај услугама социјалног рада,
- фаворизовање рада у заједници (истраживање потреба, анимирање локалне заједнице у рјешавању проблема, партнерство са невладиним сектором, сарадња са јавношћу, збрињавање у заједници, проширена социјална заштита, конкурисање новим развојним и истраживачким пројектима и др.)
- непосреднији рад са корисницима (рад на терену, редовно контактирање са корисницима, ревизија одлука, планова и

The concept of extended rights is based on the provision of legal ground for stakeholders of social protection (municipalities) to determine other rights not regulated by law, and to prescribe conditions for their implementation in accordance with their budgets. These rights ensue from the specific needs of each community and represent a direct response to them. Using this legal option, 33 municipalities in the RS defined 50 new rights related to children and adults in social need. On the other hand, we should point out that almost one half of the municipalities did not use this possibility, thus did not make a decision on the extension of social rights. Based on this sequence of events, and taking into consideration the existing need for stronger involvement of local communities in the process of obtaining better social care for the most vulnerable citizens, decisions on the extended rights will be a legal obligation, as set out in the new Social Protection Act.

Total number of beneficiaries who exercised extended rights in 2007 was around 6.000, and KM 700.000 was allocated for this purpose.

Analysis of the list of extended rights defined by municipalities on the basis of their decisions, show several categories of these rights: extended rights targeting children and youth (transportation, play rooms, school books and stationary, baby food, shelters, scholarships for socially vulnerable students, etc.); extended rights targeting health-related needs (medical treatments, medicines, medical services, etc.); extended rights targeting housing problems (firewood, rent, reconstruction and furniture, utility expenditures, etc.); extended rights targeting basic living needs (clothes, footwear, hygiene products, winter food stores, cattle, etc.).

практике, усмјереност на процјену, укључивање корисника у процес доношења одлука, развој алтернативних видова збрињавања, електронска евиденција и др.)

- успостављање нове организације рада (увођење стандарда и процедура, већа заступљеност тимског рада, кориштење професионалних инструмената и др.)

Навешћемо неколико нових активности које су произашле из концепта иновативних унапређења система социјалне заштите и подизања квалитета пружања непосредних услуга корисницима:

- савјетодавни и превентивни рад са младима, будућим брачним партнерима, породицом,
- едукативно-информативни рад по школама из области ризичног понашања младих,
- играонички програми за предшколску дјецу,
- збрињавање дјеце без родитељског старања у социо-педагошким заједницама,
- савјетодавни рад са самохраним мајкама,
- програми оснаживања и непосредне помоћи лицима са инвалидитетом,
- рад прихватних станица за скитнице и дјецу,
- отварање јавних кухиња,
- брига за дјецу без родитељског старања након њиховог изласка из дома,
- социо-едукативни рад са малољетним преступницима,
- дневно збрињавање дјеце, омладине, старих,
- психосоцијална подршка дјец и омладини са посебним потребама и њиховим родитељима,
- психосоцијална подршка жртвама насиља у породици,
- подршка инклузивним процесима за дјецу са

New approaches and lessons learned

Contemporary achievements in the area of social protection require application of new approaches and practice in social work. Plenty of new trends in this area refer to the necessity of introducing innovation in this sector. Areas applying new approaches and practice are different. One of these fields is related to the structural and systematic approach to social work and social protection institutions, primarily Centers for Social Work as basic social institutions providing social services. Based on the previous trends and practice in the area of social protection here and in the region, we can list the following innovation tendencies, which strategically improve the quality and efficiency of the social protection system:

- social services
- community work (research on needs, encouraging local community to participate in problem settling, community care, extended social protection, competing with new development and research projects, etc.)
- client based approach (field work, regular contacts with clients, revision of decisions, plans and practice, evaluation, inclusion, alternative methods of care, database, etc.)
- new organization of work (introduction of new standards and procedures, team work, utilization of professional instruments, etc.)

Hereby, we shall list new activities ensuing from the innovative concept of social protection and social services:

- посебним потребама у вртићима и школама, увођење аналитичко-истраживачког рада (покретање тзв. “акционих истраживања” и “студија случаја”),

Истраживање које је рађено почетком 2007. године показало је да је и даље присутна значајна пасивност центара за социјални рад у погледу примјене нових приступа и пракси у раду. Преко 60% њих ограничено се на примјену “старих” уобичајених метода рада. Нажалост, веома мали проценат центара за социјални рад и других установа социјалне заштите улажу додатне напоре (материјалне и људске) у унапријеђење рада и увођење нових идеја и приступа. Међутим, не можемо донијети генерални закључак да не постоји свијест о потреби осавремењивања рада. Штавише, задње двије – три године дошло је до значајнијег позитивног помака у овој области.

Финансирање социјалне заштите

Према важећем закону, систем социјалне заштите финансира се искључиво из средстава која се обезбјеђују у буџетима општина. У буџету градова/општина обезбјеђују се средства за готово сва права предвиђена законом: новчана помоћ, додатак за помоћ и његу другог лица, смјештај у установе и друге породице, помоћ у кући, здравствено осигурање, једнократне новчане помоћи, услуге социјалног рада, те финансирање рада установа које реализују обавезе из Закона.

У буџету РС обезбјеђују се средства за изградњу, адаптацију, санацију и опремање установа социјалне заштите у складу са програмима развоја и средства

- marriage and family counseling and prevention work among young people
- dissemination work in schools targeting behavioral risks
- play rooms for pre-school children
- children without family care and foster families
- counseling for single mothers
- capacity building programs and assistance to persons with disabilities
- shelters for vagrants and children
- public kitchens
- care for children without family care after leaving institution
- psycho-social training for minor delinquents
- day care centers for children, youth and elderly people
- psycho-social support to children and youth with special needs and their families
- psycho-social support to the victims of family violence
- support to inclusive processes in kindergartens and schools for children with special needs
- introduction of “action research” and “case study”

Research made in the beginning of 2007 showed that Centers for Social Work are still passive in terms of application of new approaches and practice. Over 60% of them limited their activities to the application of the “old” common methods. Unfortunately, very small percentage of Centers for Social Work and other institutions of social protection make efforts (financial and human) to improve their work and introduce new ideas and models. However, we cannot make general conclusion

Дјечије одмаралиште у Кумбору у коме се реализује Пројекат Социјализација дјете РС

Children's summer vacation homes in Kumbor. Realization and support of project "Republic of Srpska Children Socialization"

за помоћ за оспособљавање за рад дјете и омладине ометене у физичком и психичком развоју.

Укупна средства која су у 2007. години употребљена за финансирање дјелатности социјалне заштите и функционисање система (без издвајања за систем дјечије заштите који се реализује путем Јавног фонда за дјечију заштиту) износила су око 28 милиона КМ. Највећи дио тих средстава обезбјеђен је из буџета општина (88%), док је знатно мањи дио (12%) био обезбјеђен из буџета Републике.

Током 2006. године, Влада је обезбједила интервентном одлуком додатних 1.270.787,00 милиона КМ на име ублажавања посљедица увођења ПДВ-а за социјално угрожене категорије становништва. У 2007. години није било додатних издвајања по овој основи. У текућој 2008. години већ је обезбјеђено

Радионички програми са дјецом на лјетовању у Кумбору
Workshops for children on summer vacation in Kumbor

that there is no awareness about necessity to modernize social work. What is more, a significant step forward has been made in this area in the last two-three years.

Social protection funding

According to the valid law, social protection system is funded only from the municipal budgets. City/municipi-

додатних 10 милиона КМ на име ублажавања посљедица поскупљења електричне енергије, који ће бити усмјерени и корисницима система социјалне заштите. Такође, ова година је кључна за додатна улагања у овој области. Усвајањем новог Закона о социјалној заштити доћи ће до промјене структуре улагања. Значајна средства директно ће ићи из буџета Републике за остваривање основних права, а општине ће бити обавезне редовно планирати улагање у ову област како би се социјална заштита подигла на виши ниво.

Подаци за 2006. годину говоре да је из буџета општина за финансирање основних права уложено око 12 милиона КМ (нису урачуната дуговања). За рад центара за социјални рад (материјални трошкови, плате) исте године издвојено је око 8 милиона КМ. Укупно, за функционисање система социјалне заштите у 2006. години, општине су уложиле пца 20 милиона КМ. Када се томе дода грант Министарства здравља и социјалне заштите од 3,300.000,00 милиона КМ и додатних 1.270.787,00 милиона КМ на име ублажавања посљедица увођења ПДВ-а, тада можемо констатовати да је 2006. године укупно уложено око 24.570.787,00 милиона КМ у систем социјалне заштите.

На основу изнесених показатеља можемо констатовати да постоји неповољан однос између средстава намијењених за обављање дјелатности и средстава за права корисника. Око 40% средстава социјалне заштите у локалним заједницама се користе за рад служби (центара за социјални ра), а 60% за финансирање права корисника. Однос који би био примјерен садашњем стању имајући у виду висину права и развијености службе је 30% средстава за

pal budgets allocate funds for almost all the rights stipulated by law: cash benefits, allowance for personal assistance, institutionalization and fostering, domestic help, health insurance, one-off cash benefits, social services, institutions of social protection providing social services defined by law.

Funds for construction, adaptation, reconstruction and equipment of social protection institutions are allocated from the RS budget in accordance with development programs and programs for professional rehabilitation of children and youth with psycho-physical disorders.

Total funds allocated in 2007 to the social protection system (without funds for child protection allocated through Public Fund for Child Protection) were KM 28 million. Majority of these funds were allocated from the municipal budgets (88%), whilst only 12% were allocated from the budget of the Republic.

During 2006, through its emergency measures, the Government provided extra KM 1.270.787,00 for mitigation of the consequences of VAT for socially vulnerable categories of population. In 2007, there were no extra allocations. In the current 2008, additional KM 10 million has been allocated to the beneficiaries of social protection system to subsidize the raise of the price of electricity. Also, this is a crucial year for additional investments in this area. Adoption of the new Social Protection Act will change the investment structure. Significant funds will be allocated directly from the budget of the Republic for implementation of the fundamental rights, whereas municipalities will be obliged to plan regular investments in this area in order to upgrade the level of social protection.

рад служби, а 70% средстава за реализацију права корисника. Такву ситуацију срећемо у мањем броју центара за социјални рад, који су унаприједили рад и организовали се на много ефикаснији начин и нису много оптерећени административним пословима и помоћним особљем.

Поред буџетских средстава општина, центри за социјални рад дио прихода остварују и из других извора. То су у првом реду приходи од учешћа корисника смјештених у установе социјалне заштите, затим приходи од Министарства здравља и социјалне заштите за рефундацију права на помоћ за оспособљавање за рад дјеце и омладине и за финансирање посебних развојних програма и програма подршке социјално угроженим лицима, приходи од Јавног фонда за дјечију заштиту на име финансирања дијела материјалних трошкова у реализовању права из Закона о дјечијој заштити, приходи од наплате пружених услуга које се у складу са прописима могу наплатити (увјерења, анамнезе, процјене и сл.), камате од банака, приходи од донатора за финансирање пројеката и сл. Према свим тим основама, у 2006. години, у центрима за социјални рад остварена је зарада од 3.2 милиона КМ.

Појединачни финансијски подаци додатно указују на постојање велике неуједначености и неуравнотежености система социјалне заштите у Републици. Поједине општине не издавају довољно средстава за социјалну заштиту и саме службе нису мотивисане да раде на промоцији система, јер га не могу материјално довољно подржавати. Средства намјењена за реализацију права просјечно по кориснику су врло различита и крећу се од 150 КМ у Кнежеву до 1.144 КМ у Градишци. Неуједначена су и

Data regarding year 2006 show that some KM 12 millions were allocated from municipal budgets for financing fundamental rights (payables not included). Some KM 8 million was allocated for the Centers for Social Work (operating costs and salaries) in the same year. In total, cca KM 20 million was allocated in the social protection system in 2006. When we add KM 3.300.000,00 grant allocated by the Ministry of Health and Social Protection and additional KM 1.270.787,00 for the mitigation of the consequences of VAT, we can conclude that that some KM 24.570.787,00 were invested in the social protection system in 2006.

Based on the above stated indicators, we can say that there is a negative ratio between funds allocated for social services and funds used for implementation of fundamental rights of beneficiaries. About 40% of the funds for social protection are used in local communities for social services (Centers for Social Work) and 60% for implementation of fundamental rights of beneficiaries. Considering the level of amounts spent for implementation of rights and functioning of social services, appropriate ratio would be 30% for social services and 70% for the implementation of rights. This situation is characteristic for a small number of Centers for Social Work, who improved their work and organized their services in a more efficient way, hence they are not burdened with administration and auxiliary staff.

Apart from the municipal budget funds, Centers for Social Work generate income from other sources: clients institutionalized in social protection institutions, Ministry of Health and Social Protection (professional rehabilitation of children and youth, development programs and supporting programs for socially vulnerable persons, Public Fund for Child Protection in relation to

издвајања за запослене у центрима за социјални рад. Док је у Бањалуци, на годишњем нивоу по једном запосленом издвојено 36.900,00 КМ, у Кнежеву је та цифра 5.484,00 КМ. Због тога су и плате запослених у области социјалне заштите врло различите, што може имати директан утицај на мотивисаност и посвећеност раду. Област плата у центрима за социјални рад је тренутно проблематична како због синдикалног неорганизовања и тиме немогућности дијалога и преговарања, тако из због различитих надлежности послодавца (надлежног министарства и оснивача – локалних заједница и Владе), што има за посљедицу неусаглашеност у примјени закона и посебних колективних уговора. Дуговања центара за социјални рад према корисницима за законска права на крају 2006. године износила су 315.509,87 КМ, а према установама за смјештај корисника дуг је износио 867.752,00 КМ. Дуговања по оба ова основа износе 1.183.261,00 КМ, што представља 8% укупних средстава социјалне заштите намјењених за права корисника.

Анализирајући постотак издвајања за систем социјалне заштите по појединим општинама долазимо до још једног аргумента да је систем социјалне заштите у Републици Српској доста неуједначен. Постотци издвајања из општинских буџета за социјалну заштиту се крећу од 2% у мањим општинама као што су: Језеро, Трново, Берковићи, Петровац, Доњи Жабар, Калиновик, Вукосавље, али и у нешто већим и развијенијим као што су Угљевић, Лопаре, Кнежево, Пале до 10% у Котор Вароши и Фочи. Највећи број општина издваја од 4-5% буџета за функционисање система социјалне заштите.

Висина гранта који Влада издваја за суфинан-

the rights on child protection guaranteed by the Child Protection Act, provided services that are chargeable according to the law (certificates, evaluation, medical case histories, etc.)), bank interests, donors' grants for implementation of different projects, etc. Based on the above listed, Centers for Social Work had revenue of KM 3,2 million in 2006.

Financial data indicate huge lack of homogeneousness and inconsistency of the social protection system in the Republic. Some municipalities do not allocate sufficient funds for social protection, whereas services are not motivated to promote the system due to the lack of funds. Funds intended for implementation of rights are variable from KM 150 in Knezevo to KM 1.144 in Gradiska. Salaries of social workers in the Centers for Social Work are uneven and vary from KM 36.900,00 per employee on annual basis in Banja Luka to KM 5.484.00 in Knezevo, which can influence their motivation and dedication to work. The issue of salaries in the Centers for Social Work is a current problem partly due to the absence of trade unions and impossibility to negotiate, and partly due to different competences of the employers (relevant ministry and the founder – local communities and the Government), which results in inconsistent application of law and separate collective agreements. Unpaid debt of the Centers for Social Work to their clients was KM 315.509,00 at the end of 2006, and to social protection institutions it was KM 1.183.261,00, which is 8% of the total social protection funds for clients.

Analysis of the allocation percentage per municipality shows another argument that the social protection system is rather uneven in the Republic of Srpska. Allocation percentages from municipal budgets for social protection range from 2% in small municipalities such

сирање социјалних институција у 2006. години је износио 3.300.000,00 КМ + 1.270.787,00 на име ублажавања посљедица увођења ПДВа, а у 2007. години 3.460.100,00 КМ. Средства из овог гранта највећим дијелом утрошена су у адаптацију, санацију, реконструкцију и опремање установа социјалне заштите, чији је оснивач Република. Значајна средства у 2006. и 2007. години (око 1,1 милион КМ у двије године) су уложена у унапређење рада и функционисање центара за социјални рад.

Министарство здравља и социјалне заштите задужено је за расподијелу средстава лутрије намијењених за социо-хуманитарне активности невладиних удружења и центара за социјални рад. По том основу у 2006. и 2007. години расподијељено је укупно 892.980,00 КМ. Највећи корисници ових средстава су удружења лица са инвалидитетом републичког значаја. Одређена средства (око 100 хиљада КМ) из ове ставке дозначена су центрима за социјални рад на име санације стамбених објеката породица које се налазе у стању хуманитарне потребе. По овој основи у 2007. години санирано је преко двадесет стамбених објеката из различитих крајева Републике Српске.

Идентификација проблема

Постоје многи проблеми данас који утичу на функционисање и ефикасност система социјалне заштите у Републици Српској. Прије свега ти проблеми произилазе из недостатка заинтересованости укупне друштвене јавности за потребе система социјалне заштите. Такође, систем социјалне заштите још није успио јасно дати границе свога дјеловања и друштвену

as Jezero, Trnovo, Berkovici, Petrovac, Donji Zabar, Kalinovic, Vukosavlje, also including not so small municipalities such as Ugljevik, Lopare, Knezevo, Pale, to 10% in Kotor Varos and Foca. Majority of municipalities allocate 4-5% for social protection system.

Grant allocated from the Government budget for co-financing of social protection institutions was KM 3.300.000,00 in 2006 + KM 1.270.787,00 for mitigation of consequences of VAT, and KM 3.460.10,00 in 2007. Majority of this grant was spent for adaptation, reconstruction and equipment of the social institutions founded by the Republic. Significant funds (about KM 1,1 million in two years) were invested in the Centers for Social Work aiming to improve their work.

Ministry of Health and Social Welfare is in charge of distribution of National Lottery funds intended for social and humanitarian activities of non-governmental organizations and associations and Centers for Social Work. In 2006 and 2007, KM 892.980,00 in total was distributed to the organizations of persons with disabilities at the Republican level. About KM 100.000 were allocated to the Centers for Social Work for reconstruction of housing units for families in social need. More than twenty housing units were reconstructed in different parts of the Republic of Srpska in 2007.

Problem identification

Presently, there are many problems influencing organization and efficiency of the social protection system in the Republic of Srpska. First and foremost, these problems ensue from the lack of interest of the entire public for the needs of social protection. Furthermore,

важност својих акција, тако да често постане “жртва” рјешавања проблема других система.

Условно речено, све проблеме са којима се сусреће систем социјалне заштите можемо сврстати у неколико група, које засебно чине неке логичке цјелине:

а) проблеми који прилазе из слабости система социјалне заштите:

- слаба информисаност корисника социјалне заштите о надлежностима система и правима која произилазе из закона,
- недовољна средства за подмиривање права корисника,
- неразвијен јединствен методолошки систем механизма идентификације социјално угрожених становника,
- недовољна информисаност о компетенцијама система социјалне заштите,
- мали ресурси невладиног сектора који третира област социјалне заштите,
- тешкоће око утврђивања обавеза сродника у поступцима утврђивања права,
- потреба за оперативним базама података за корисничке групе,
- непостојање дугорочних и средњорочних програма развоја социјалне заштите на нивоу општине и на нивоу Република (стратегије, акциони планови),
- неразвијен систем социјалне сигурности,
- недефинисан концепт проширених права социјалне заштите,
- недостатак концепта превенције у социјалној

social protection system has failed to determine the limits to its competence and to emphasize the significance of its actions, hence it often becomes a “victim” of the problems of other systems.

Tentatively, all the problems, that the social protection system is facing today, could be aligned in several groups, and some are logical units:

а) problems caused deficiencies of the social protection system:

- beneficiaries of social protection are not informed about the competencies of the system and rights guaranteed by the law;
 - insufficient funds for implementation of the rights of beneficiaries;
 - lack of uniform methodology for identification of clients;
 - low capacity of non-governmental sector in the area of social welfare;
 - difficulties related to obligations of relatives in the process of identification of rights;
 - lack of databases
 - lack of long-term and short-term development programs for social protection at the level of municipality and Republic (strategies, action plans);
 - underdeveloped social security system;
 - concept of extended social rights is not defined;
 - lack of prevention strategy;
 - lack of harmonized standards and criteria for services
- b) problems related to legislation:
- vague or incomplete legal competences between municipality and RS level and between sectors;

заштити, која би се усмјерила на превенцију уласка у стање социјалне потребе,

- недефинисаност јединствених стандарда и критерија за пружање услуга,

б) проблеми везани за законска одређења:

- нејасне и недоречене законске надлежности између општине и РС и између појединих сектора;
- неусаглашеност и недореченост са другим законодавствима (здравство, здравствено осигурање, школство, радно право, породично-правна заштита, кривично и прекршајно законодавство, заштита и третман жртава насиља становање, рад са невладиним сектором и друге области);
- неприлагођеност законодавства актуелном стању и новим социјалним потребама,
- законска неусклађеност потреба и висине права.

в) проблеми везани за стање у установама социјалне заштите и њихов рад:

- несклад између надлежности центара за социјални рад и обезбјеђивања материјалних капацитета (финансије и људски потенцијали),
- објективно велико оптерећење центара за социјални рад новим пословима и новим корисницима,
- недостатак стручних радника, односно неусклађеност броја стручних радника са Правилником о пословима и нормативима, стручним кадровима и смјештајним условима центара за социјални рад,

- lack of harmonization with other systems (health, health insurance, education, labor law, family legal protection, penal code and petty offence proceedings, protection and treatment of victims of violence, housing, partnership with non-governmental sector and other issues);
- legislation is not adjusted to the present situation and recent social needs;
- legislation related to the needs and cash benefits is not harmonized.

с) problems related to the institutions of social protection:

- discrepancy between competences of Centers for Social Work and their capacities (finances and human resources);
- Centers for Social Work are burdened with new activities and clients;
- lack of professionals, discrepancy between the number of professionals and Ordinance on the Activities and Standards, Professional Profiles and Working Conditions of the Centers for Social Work;
- irregular influx of funds from municipal budgets;
- low level of technical capacity (vehicles, information technologies) in the Centers for Social Work;
- lack of database;
- inadequate working premises in the social protection institutions, particularly premises for reception and interviewing of clients;
- traditional (bureaucratic) nonflexible approach to the role and work of Centers for Social Work;
- untrained professional staff (lack of training);

- нередован прилив одобрених средства из општинских буџета за рад установа социјалне заштите,
- недовољни институционалних капацитети за збрињавање корисника,
- слаба техничка опремљеност (теренска аута, информациона технологија) центара за социјални рад,
- непостојање ефикасног информационог система праћења рада (база података),
- лоши (неадекватни) услови рада у установама социјалне заштите, посебно простора за рад са странкама,
- традиционално (бирократско) схватање улоге и рада центра за социјални рад које не допушта флексибилност у раду,
- слаба заступљеност теренског рада у раду центара за социјални рад,
- недовољна обученост стручног особља (недостатак стручних едукација),
- слаба повезаност и координација на линији центар за социјални рад – општина – министарство,
- неискоришћеност капацитета невладиног сектора и волонтерског рада у раду установа социјалне заштите,

г) проблеми који произилазе из стања потреба корисника система социјалне заштите:

- осиромашивање једног дијела становништва,
- незапосленост као одређујући фактор социјално-економског положаја породица,
- присутност социјалне искључености

- low level of coordination between Center for Social Work, municipality and Ministry;
- capacities of non-governmental sector and voluntarism are not used by social protection institutions;

d) problems related to the needs for social protection:

- poverty;
- unemployment as indicator of social and economic status;
- social exclusion of vulnerable groups of population;
- increasing needs for social protection for able-bodied population, who are not covered by relevant legislation;
- increasing number of elderly population in social need;
- increasing number of persons with mental disorders, and those with severe mental retardation who need to be institutionalized;
- increasing number of claims for social rights.

- друштвено рањивих група становништва, повећање потреба социјалне заштите радно способног становништва, које не обухвата законска регулатива система социјалне заштите,
- велики број старих лица којима је потребна интервенција система социјалне заштите,
- увећан број лица са менталним поремећајима као и оних са тежом менталном ретардацијом за које је неопходно обезбиједити институционални смјештај,
- повећан број захтјева за остваривање права.

Закључци и препоруке за будуће дјеловање

Област, а тиме и систем социјалне заштите у Републици Српској се налази пред великим изазовима. Феноменологије социјалних проблема и карактеристике актуелних процеса, са једне стране, и неадекватан одговор система и његова некомпатибилност са дешавањима у овој области, основне су карактеристике проблема у социјалној заштити Републике Српске данас. Да би се адекватно одговорило на постојеће проблеме у овој области и на проблеме функционисања система социјалне заштите, а у циљу што ефикаснијег остваривања права и задовољавања потреба корисника, неопходно је приступити значајним системским интервенцијама од којих је неке Министарство здравља и социјалне заштите већ покренуло.

1. Неопходно је хитно израдити и усвојити нови Закон о социјалној заштити који ће дати нова

Conclusions and recommendations for future actions

Area of social protection and the system of social protection in the Republic of Srpska is facing new challenges. Phenomenology of social problems and characteristics of the current processes on one side, and inadequate response of the system and its incompatibility with current developments in this area on the other side, are the basic problems in the area of social protection in the Republic of Srpska today. In order to respond adequately to the existing problems in this area, including problems related to the functioning of the social protection system, as well as to answer to the needs of clients, it is necessary to initiate systematic interventions, and some of them have already been made by the Ministry of Health and Social Welfare:

1. It is necessary to adopt new Social Protection Act as soon as possible, which will guarantee new concepts of organization, functioning and financing of social protection system.
2. It is necessary to redefine the current system of financing social protection rights in a way that the two fundamental rights – right to cash benefits and right to personal assistance – are funded from the budget of the Republic. This will create conditions for regular funding of other rights prescribed by the law from the municipal budgets. With this aim, it is necessary to amend other legislations (Act on Local Governance and Self-Governance, Act on Inspections, etc.) in order to create mechanisms for regular funding at all levels. These interventions are aimed to increase the responsibility of the Republic.

концептуална рјешења у области организовања, функционисања и финансирања система социјалне заштите.

2. Нужно је редеофинисати досадашњи систем финансирања права из социјалне заштите на начин да се два основна права, право на новчану помоћ и право на додатак за помоћ и његу другог лица, убудуће финансирају из буџета Републике. Тиме ће се створити простор у буџетима општина да се редовно и адекватно финансирају остала права предвиђена новим Законом. У том циљу, неопходно је извршити измјене и допуне других законодавстава (Закон о локалној управи и самоуправи, Закон о инспекцијама и др.) како би се створили механизми сигурног финансирања на свим нивоима. Ове интервенције имају за циљ јачање одговорности Републике, али и локалних органа самоуправе за стање социјалне и дјечије заштите. Нови модел финансирања већ је нашао своје мјесто у приједлозима нових законских рјешења.
3. Треба повећати финансијске износе права корисника и обезбиједити механизме усклађивања висине износа са растом животних трошкова, како корисници не би дошли у ситуацију да примања која добивају имају само симболички значај.
4. Неопходно је усагласити законска и подзаконска рјешења у различитим областима која директно или индиректно третирају област социјалне, породичне и дјечије заштите и њених актера са новим рјешењима у Закону о социјалној заштити.
5. Треба јачати улогу, значај и капацитет (људ-

lic and bodies of local self-governance for the status of social and child protection. New financing model has already been incorporated in the new legislation.

3. It is necessary to increase cash benefits and to ensure mechanisms for harmonization of cash benefits with the costs of living and to avoid token value of the benefits received by the clients.
4. It is necessary to harmonize laws and by-laws in different areas, which are directly or indirectly related to the area of social, family and child protection and its stakeholders with the new Social Protection Act.
5. We should strengthen the role and capacity of the Centers for Social Work (human resources and technical capacity) as basic institutions of social protection, which are, in professional terms, the most responsible for the functioning of social protection system at local level. Special attention should be paid to the training programs for professionals in the Centers for Social Work, employment of young educated staff and upgrading of working conditions in the institutions of social protection. It is necessary to encourage “field work” by the Centers for Social Work in order to obtain efficient access to services and rights of social protection.
6. It is necessary to facilitate the system of “extended rights” in social protection as a concept of adequate response of local communities to the specific needs in their area of competence. Decision making on the extended rights must become an integral part of regular activities defined in the annual action plans and budgets of every local community.

- ски ресурси и техничка опремљеност) центара за социјални рад као основних установа социјалне заштите које су најодговорније у стручном смислу за функционисање система социјалне заштите на нивоу локалне заједнице. Посебну пажњу посветити провођењу додатних едукација стручних радника у центрима за социјални рад, запошљавању високообразованих младих стручњака и побољшању услова рада у овим установама. Фаворизовати “теренски рад” у центрима за социјални рад као основу ефикасног функционисања и приступа грађана услугама и правима социјалне заштите.
6. Потребно је ажурирати систем “проширених права” у социјалној заштити као концепт адекватног одговора локалних заједница за специфичности потреба социјалне заштите на подручју њихове надлежности. Доношење одлука о проширеним правима морају бити саставни дио редовних активности у годишњим плановима и буџетима сваке локалне заједнице.
 7. Треба радити на јачању мјешовитог приступа у социјалној заштити. Посебно треба истаћи јачање капацитета, а тиме и улоге невладиног и приватног сектора у функционисању области социјалне заштите.
 8. Приоритетно треба радити на успостављању јединствених база података за цијело подручје Републике Српске у циљу стварања адекватних услова и претпоставки за ефикасно провођење, праћење и планирање активности социјалне заштите како на локалном тако исто и на републичком нивоу. Путем аналитичко-истражи-

7. We should strengthen mixed system of social protection and develop capacities and the role of non-governmental and private sectors in the area of social protection.
8. As a priority, we should establish uniform databases for the whole territory of the Republic of Srpska in order to maintain efficient implementation, monitoring and planning of activities in social protection at the local as well as at the Republican level. We should design “social cards” for socially vulnerable population in the Republic of Srpska.
9. We should define working standards and criteria for this area in order to ensure provision of high quality services to the clients. To that end, it’s necessary to establish a social care institute which will play role of professional-developmental institution in the area of social, family and children care. Supervision and control should be permanently conducted. These activities were partly carried out in the last year, and they will follow the implementation of the new Social Protection Act.
10. It is necessary to draft strategic documents and action plans for different sectors of social welfare: social care for children without families, youth with behavioral risks, persons with disabilities, victims of family violence, multi-member families, etc.
11. It is necessary to strengthen inter-sector cooperation with other systems (with health and education sectors in particular), since the majority of the new and old problems in the area of social protection are related to other systems. Protection of persons with mental illnesses, protection of elderly persons, children with special needs, persons with disabili-

вачких активности створити претпоставке за израду “социјалних карти” социјално угрожених становника у Републици Српској.

9. У овој области треба успоставити стандарде рада и критерије дјеловања како би се отворио пут за пружање и практиковање квалитетних услуга према корисницима система социјалне заштите. У ту сврху неопходно је приступити формирању Завода за социјалну заштиту који ће имати улогу стручно-развојне установе у области социјалне, породичне и дјечије заштите. Мора се перманентно водити стручни и инспекцијски надзор. Ове активности су дијелом провођене у току прошле године, а такође су предвиђене као саставни дио активности које ће пратити имплементацију новог Закона о социјалној заштити.
10. Потребно је израдити стратешке документе и акционе планове за дјеловање у разним областима социјалне заштите као што су: друштвена брига о дјечији без родитељског старања, младима под ризичним понашањима, лицима са инвалидитетом, жртвама насиља у породици, вештачким породицама и др.
11. Нужно је јачати међусекторску сарадњу са другим системима (посебно са здравством и школством), јер већина новонасталих али и “старих” проблема у области социјалне заштите имају узрочно-последичну везу са дјеловањима у тим системима. Област заштите лица са угроженим менталним здрављем, област заштите и збрињавања старих лица, област заштите дјете са посебним потребама, област заштите лица

ties, rehabilitation, youth behavioral problems, children in early stage of development, family planning, etc. are areas which need partnership approach of health and social protection systems. One should not forget that the state of social vulnerability is very frequently linked to the health condition of an individual or a group.

12. We should introduce prevention with an aim to build capacities of institutions and citizens in order to avoid risks and consequences of the status of social need. It is very important to include these activities in all the parts of the system, which could be crucial for further development of problems in social protection (education, health system, police, etc.). Capacity building of clients and accountability for their own situation should prevent the state of poverty and reduce the pressure of needs in social protection.
13. It is necessary to raise the quality level of services in institutions of social protection and the level of care (material and technical capacity, human resources, etc.). In order to achieve this, we should develop labor market model and provide sustainability of social institutions based on market principles.
14. With respect to changes, development of non-institutional model of care in the community is an imperative. This particularly refers to the concept of day care centers and involvement of non-governmental and private sectors.
15. We should introduce new models and approaches to social, family and child protection in order to ensure more efficient provision of services and

са инвалидитетом, област рехабилитације, област ризичних понашања младих, област раног развоја дјете, област планирања породице и др. су области које подразумевају заједничко дјеловање здравственог и система социјалне заштите. Не треба заборавити да је стање социјалне угрожености веома често повезано са здравственим стањем појединца, породице или групе.

12. Треба уводити превентивни рад у циљу јачања капацитета како код институција и установа система тако и код самих грађана како би се избјегли могући ризици и посљедице уласка у стање социјалне потребе. Веома је битно да се ове активности дешавају у свим дијеловима система који могу бити од пресудне важности за даљи ток развоја проблема социјалне заштите (нпр. школство, здравство, полиција и др.). Јачање капацитета корисника и одговорности за властити положај треба да превенира стање сиромаштва и смањи притисак потреба у социјалној заштити.
13. Неопходно је подићи ниво квалитете услуга у установама за збрињавање корисника социјалне заштите (материјално-техничка опремљеност, јачање људских ресурса у установама и др.). Да би се то остварило треба развити тржишни модел рада и обезбиједити одрживост установа за збрињавање корисника на тржишним принципима.
14. Јачање ванинституционалног модела збрињавања корисника је императив у промјенама. Посебно треба развијати услуге збрињавања у

implementation of rights of the clients. Therefore, it would be necessary to allocate extra funds as an incentive for innovations in this area following examples from the region (Fund for Social Innovations is very successful in Serbia, which significantly contributed to the upgrading of community social services).

16. It is necessary to constantly raise awareness of the entire public about prevention work and direct assistance to socially vulnerable groups of population. Special attention should be given to humanitarian and voluntary work in the area of social, family and child protection.

заједници и концепт дневних боравака. У овој области се треба подстицати укључивање рада невладиног и приватног сектора.

15. Треба уводити нове моделе и приступе дјеловања у социјалној, породичној и дјечијој заштити како би се омогућило што ефикасније и непосредније пружање услуга и остваривање права корисника социјалне заштите. У ту сврху, било би неопходно обезбиједити додатна финансијска средства за подстицање иновативних рјешења у овој области по узору на рјешења у окружењу (У Србији дјелује веома успјешно “Фонд за социјалне иновације” који је значајно допринио подизању квалитете социјалног рада у заједници).
16. Неопходно је перманентно радити на сензибилизацији и учешћу укупне јавности у превентивним активностима као и у непосредној помоћи социјално-угроженим групама становништва. Посебно је потребно истаћи значај хуманитарног и волонтерског рада у области социјалне, породичне и дјечије заштите.

**Стање и перспективе развоја система
социјалне заштите у Републици Српској**

Радна група Министарства здравља и социјалне заштите

Издавач

Министарство здравља и социјалне заштите
Републике Српске

Тираж

500

Мјесто и година издавања

Бања Лука
2008

Дизајн

CGM design
Бања Лука

Министарство здравља и социјалне заштите

Трг Републике Српске 1, 78000 Бања Лука
тел. + 387 51 339 475, факс. + 387 51 339 658
e-mail: ministarstvo-zdravlja@mzs.vladars.net

